

CHP VE SURİYELİ SIĞINMACILAR

AYRIMCILIK, ÖTEKİLEŞTİRME
VE NEFRET ÜRETİMİNİN
POLİTİK DİLİ

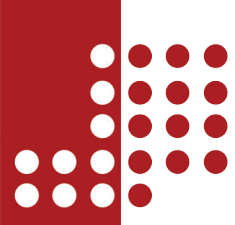

Prof. Dr. Bekir Berat Özipek

CHP ve SURİYELİ SİĞİNMACILAR
Ayrımcılık, Ötekileştirme ve Nefret Üretiminin Politik Dili

Prof. Dr. Bekir Berat Özipek
Haziran 2021

Prof. Dr. Bekir Berat Özipek

**CHP ve Suriyeli Sığınmacılar:
Ayrımcılık, Ötekileştirme ve Nefret Üretiminin Politik Dili**

Haziran 2021

Mizanpaj: *Emre Turku*

Kapak Tasarımı: *Dilek Özgür*

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	7
TÜRKİYE’NİN ANAMUHALEFET PARTİSİ VE SURİYELİ SIĞINMACILAR	
A. Plaj Yasağından Çekçeklerin Toplanmasına Bir Zihniyet ve Pratiğin İzini Sürmek.....	8
1. CHP’nin Sığınmacılarla İlgili Söylem ve Talepleri	8
2. Söylemin pratikteki yansımaları: Yerel Yönetimlerdeki Ayrımcı Uygulamalar.	9
• Suriyelilere plaj yasağı	10
AYRINTI: Nazi Döneminde Yahudilere Plaj Yasağı.	11
• “Suriyeliye yemek yok”	12
• Arapça Tabela Yasağı: Bir dil görüntü kirliliği oluşturabilir mi?	13
AYRINTI: Holokost Müzesinden: Çingene Ailenin El Konulan Çekçeki	14
• Kağıt Toplayan Sığınmacılara ait çekçekler toplandı	15
3. Olumlu ve Olumsuz Yanlarıyla CHP’nin “Mülteci Raporu”	15
SIĞINMACILARIN MEVCUDİYETİNİ SORUNLAŞTIRMAK	
B. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun Gözünden Suriyeliler	18
• Bir çocuğun ölümü dolayısıyla: Hukuki ve ahlaki açıdan tespitler.	30
AYRINTI: CHP Raporu CHP liderinin sözlerini doğrulamıyor.	33
AYRINTI: İki Dilli Söylem Örneği: Harcanmayan Paranın Sorulan Hesabı.	34
• Odaklanma: 35 Milyar Dolar Meselesi Nedir?	36
• Tehcir: Yüz Yıl Sonra Yeniden	37
• Çözüm Önerilerinin Ortak Noktası	41
AYRIMCI YAKLAŞIM VE NEFRET DİLİNİ TERK ETMEK	
C. Genel Değerlendirme ve Siyasa Önerisi	41
1. Adalet, Demokrasi ve Sığınmacılar.	41
2. Yeni ve İnsani Bir Söylem için Çıkış Yolu	42
• Yeni Bir Anlatı Oluşturmak.	43

*“Şiddete ve kine dair bütün örneklerin bir ortak noktası var: Ötekinden,
'yabancı'dan nefret etme duygusu. Öteki, insanlık dışı olma durumuna indirgenir.
Artık insanlıktan çıkmış olan öldürülebilir hale gelir...”*

Arno Gruen, İçimizdeki Yabancı.

Sunuş

Antalya’da üç kişi, hurda kâğıt toplayan Suriyeli genci vahşice darp etti, kâğıt toplamakta kullandığı motosikleti kamyonetle ezdi. Ağır yaralanan Suriyeli genç hastaneye kaldırıldı.

Son zamanlarda nefretin hedefi olan diğer çocuklar ve gençler o kadar bile şanslı değillerdi.

İstanbul’da parkta otururken saldırıya uğrayan ve doktorların yürüyemeyebileceğini söylediği 16 yaşındaki Bilal gibi. Küçükçekmece’de sokaklarda Suriyeli bulurlarsa öldüreceklerini söyleyerek bağıra çağıra dolaşan bir grubun bıçakladığı 19 yaşındaki Muhammed Said gibi. Ya da durakta beklerken Arapça konuştuklarını duyup ateş eden bir adamın boynundan vurup öldürdüğü 21 yaşındaki Abdülkadir Davut gibi...

Ekilen nefret tohumlarının acı hasadı belki bir anlamda yaşadığımız. Siyasette bu nefretin üretiminde en büyük pay ise iki büyük muhalefet partisinden, CHP ve İYİ Parti’den geliyor. Özellikle CHP’nin sığınmacıları şeytanlaştırma, hedef gösterme ve dezenformasyon konusundaki etkisi, birçok bakımdan İYİ Parti’nin kaba ve vülger ayrımcılığının ötesinde bir propaganda başarısını yansıtıyor. Sığınmacı göçünün başından itibaren, yıllara yayılmış bir biçimde ve istikrarlı olarak sığınmacıların dehumanize edilmesi (gayri insanileştirilmesi), ötekileştirilmesi, düşmanlaştırılması ve şeytanlaştırılması, nefretin bazı grupları harekete geçirdiğinin ve can almaya başlamış olduğunun görülmesine rağmen devam ediyor. Bazı CHP’li belediyelerin uygulamaları da kâğıt toplayan Suriyelilerin çekçeklerinin toplanmasından aşevlerinde onlara yemek verilmemesine, mezar yeri verilmemesinden plaj yasağına kadar uzanan bir dizi ayrımcılık yasağı ihlalini ifade ediyor.

CHP Genel Başkanının açıklamalarından parti ileri gelenlerinin diline yansıyan olumsuz ifadeler, bazen “dünya üzerindeki üç Suriyeliden birine biz bakıyoruz”¹ gibi akıl dışı iddialardan, Suriyelilerin ülkeye AIDS taşıdıklarına² veya toplumu bozduklarına kadar çok boyutlu bir olumsuzlamayı yansıtıyor. Liderlik düzeyinden aşağıya doğru nefret dilinin şiddetini artırdığını, sıradan partili düzeyinde daha bayağı kalıp yargılara, Arap düşmanı, ırkçı, mezhepçi ve cinsiyetçi küfürlere kadar uzandığı görülüyor.

Bu rapor, Türkiye’nin ana muhalefet partisi CHP’nin Suriyeli sığınmacılarla ilgili söylem ve uygulamalarıyla, CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun Suriyeli sığınmacılarla ilgili konuşmalarının değerlendirilmesinden ve siyasa önerilerinden oluşuyor.

1 CHP Sözcüsü Öztrak: “Andımız Okullara Geri Dönecektir,” 16 Mart 2021, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-sozcusu-oztrak-andimiz-okullara-geri-donecektir?q=Suriyeliler>

2 “Suriyeliler AIDS Getirdi,” *Sözcü*, 4 Temmuz 2017, <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/suriyeliler-aids-getirdi-1918763/CHP-Mersin-Milletvekili-Fikri-Sağlar>, bu demecinde ayrıca, “Toplumun yalnızca sosyo-ekonomik iç dinamiklerini bozmakla kalmayan mülteciler, toplum sağlığını da derinden sarsmaktadır” iddiasında da bulunuyor.

TÜRKİYE'NİN ANAMUHALEFET PARTİSİ VE SURİYELİ SİĞINMACILAR

A. Plaj Yasağında Çekçeklerin Toplanmasına Bir Zihniyet ve Pratiğin İzini Sürmek

1. CHP'nin Sığınmacılarla İlgili Söylem ve Talepleri

Suriye krizinin ve onunla bağlantılı olarak sığınmacıların Türkiye'ye giriş yaptıkları ilk andan itibaren CHP'nin izlediği politika, sadece hükümetin Suriye politikasını hedef alan bir yaklaşımdan ibaret olmayıp, aynı zamanda Suriyeli sığınmacıları da hedef alan ve onlarla ilgili konuları negatif bir söylemle gündemleştiren bir nitelik taşıdı.

Bu partinin sığınmacıları hedef alan söylemleri; sınırın açılarak Suriyeli sığınmacıların başta sığınma hakkını kullanmalarına izin verilmesinin yanlışlığından onları dehumanize edici olumsuzluklar atfetmeye, vergi vermedikleri, diledikleri hastanede bedava tedavi oldukları, üniversitelere sınavsız girdikleri türünden iddialardan, Suriyeli gençlerin gezip fiyaka sattıklarına, onların birinci sınıf vatandaş olduklarına, Türkiye'nin sosyal dokusuna zarar vereceklerine, Sünnileştirme amaçlı olarak Alevi yerleşimlerine yerleştirileceklerinden hastalık taşıdıklarına, asayişi bozacakları, çeteleşip mafyalaşacakları ve Türkiye'nin başına "bela" olacakları iddialarına kadar geniş bir çeşitlilik arz etti.

Kırılgan bir grup olarak sığınmacılara yönelik olumsuz propagandanın en tehlikeli yanı ise CHP yönetiminin en üst temsil düzeyinde, toplumun çeşitli kesimlerine hitap ederken, hükümetin kendi yurttaşlarına vermesi gereken milyarlarca doları Suriyelilere verdiğiine ilişkin zehirleyici propagandalarında somutlaştı. Özellikle Türkiye'nin içinden geçtiği ve ekonomik sorunların her kesimi daha fazla rahatsız etmeye başladığı son yıllarda CHP, emeklilerden çiftçilere, esnaftan engellilere kadar her toplum kesimine ayrı ayrı hitap ederek, hükümetin onlara vermesi gereken kaynakları sığınmacılara verdiğini ileri sürdü. CHP, sığınmacılara yönelik nefret temelli şiddet ve öldürme olayları başladığında da bu söylemlerinden vazgeçmedi. İnsanların içinde buldukları sorunun faturasını azınlıklara ve yabancı işçilere veya göçmenlere kesmeye en hazır oldukları ekonomik kriz ortamında da bu propaganda hız kesmedi. CHP lideri, kısa bir zaman içinde ani bir kitlesel göç alan ve kıskırtmalar dolayısıyla "barut fıçısı" olarak adlandırılan Kilis gibi bazı illeri ziyaretlerinde de "Kilis hızla Suriyelileşiyor... Onlar göç ediyorlar, Suriyeliler oraya yerleşiyorlar. Peki, nereye kadar gidecek bu?" gibi tehlikeli bir dil kullandı.

Bu kapsamda dile getirilen talepler de onlara vatandaşlık verilmemesinden, sivil alandaki görünürlüklerinin azaltılmasına, bazı illere sokulmamalarından bazı illerde onlara geçici kamp bile yapılmamasına, sağlık hizmetleri için katılma payı alınmasından sığınmacı kamplarının kaldırılması için sosyal medya kampanyalarına, Arapça tabelaların yasaklanmasına

ve onların geri gönderilmelerine kadar geniş bir yelpazede yer buldu. Bu siyasi gündem, CHP liderliği, milletvekilleri ve parti örgütünün her kademedeki çok sayıda üyesi tarafından dile getirildi. CHP İzmir milletvekili Özlem Ağırman onları “ülkemizin aydınlık yüzü” olarak tanımladığı İzmir’e istemezken, Alevi Kültür Dernekleri Mersin Şubesi ve yine CHP Mersin milletvekili Hüseyin Çomak ise Maraş’ta kurulacak kampa izin verilmemesini istedi.³ Yine sadece sığınmacıları değil, onlara normal/insanca davrananları da hedef alan sosyal dışlama önerisi de CHP’den geldi. Denizli Milletvekili İlhan Cihaner, Hatay’daki Suriyeli sığınmacılar için “Hatay halkı, onlara ev vermeyin. Ev kiralayanlarla selamı sabahı kesin” dedi.⁴

Bu bağlamda MHP ile kıyaslandığında, CHP’nin çok daha anti-sığınmacı ve ayrımcı bir dil kullandığı tespiti yapılabilir⁵ ve bu bakımdan anlamlı bir kıyaslama CHP ile İYİ Parti arasında olabilir.⁶

2. Söylemin pratikteki yansımaları: Yerel Yönetimlerdeki Ayrımcı Uygulamalar

Sığınmacılara sunulan temel insani hizmetleri fazla bulan ve örneğin temel sağlık hizmetlerinden “bedava yararlanmalarını” eleştiren CHP’nin yerel yönetimlerde kazandığı il ve ilçelerde ayrımcı söylem ve vaatlerin uygulamaya koyulduğu da görüldü. CHP’li bazı yerel yönetimler Suriyelilerin denize girmesini yasaklarken diğer bazıları aşevlerinden onlara yemek verilmesini yasakladı; bazıları hurda kâğıt topladıkları çekçeklerini ellerinden alırken⁷ bazıları işyeri açma ruhsatı vermeyeceklerini duyurdu. Bu yasakların bazı belediyelerin Suriyelilere cenazeleri için mezar yeri vermemekten su temin etmemeye kadar vardığı iddiaları dile getirildi.

Bu uygulamalara zaman zaman CHP içinden de itirazların geldiği ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili insan hakları duyarlılığıyla hazırlanmış ayrımcılık karşıtı perspektif ve öneriler içeren raporlar hazırlandığı da görüldü. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin yerel seçimlerin ardından hazırladığı bir rapor bu açıdan umut verici olsa da, 2016’da yayınlanan “Sınırlar Arasında İnsanlık Dramından İnsanlık Sınavına” başlıklı Mülteci Raporu gibi, bu rapor da partinin sığınmacılar konusundaki yaklaşım, söylem ve tutumu üzerinde bir etki yapmadı.

3 Bekir Berat Özipek, “Sığınmacı Çocuğu Bu Zihniyetten Korumalı,” *Hürfikirler*, 7 Nisan 2016, <http://www.hurfikirler.com/signmaci-cocugu-bu-zihniyetten-korumali/> CHP milletvekilleri Maraş’ta 25 bin kişilik bir konteyner sığınmacı kampı kurulmamasını isterken, CHP Parti Meclisi Üyesi Ali Öztunç da, Alevilerin yaşadığı bölgeye Suriyelilerin getirilmesini, “asimilasyonun farklı bir versiyonu” olarak tanımlıyordu. Bkz. “Kahramanmaraş’ta konteyner kent inşaatına başlandı,” *Sözcü*, 29 Mart 2016, <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/kahramanmarasta-konteyner-kent-insasina-baslandi-1158847/>

4 Emin Pazarıcı, “Eyvah, CHP’de ne Kafalar Var!” *Takvim*, 31 Ağustos 2012, https://www.takvim.com.tr/yazarlar/emin_pazarci/2012/08/31/eyvah-chpde-ne-kafalar-var

5 MHP’nin bu konuda CHP kadar agresif bir Suriyeli düşmanlığı yapmamasını Ak Parti ile koalisyonuna bağlamak kısmen açıklayıcı olabilir. Ancak Çözüm Sürecinin devam ettiği ve MHP’nin hükümeti keskin biçimde eleştirdiği yıllarda bile bu parti sığınmacılara karşı CHP kadar olumsuz bir söylemi istikrarlı ve yaygın biçimde dillendirmedi.

6 İYİ Parti’nin söylemlerinin çok daha vülger ve kaba olduğu tespiti yapılabilirse de etki gücü ve alanı bakımından CHP’nin sığınmacı karşıtı söyleminin daha zarar verici olduğu düşünülebilir.

7 “Mezitli’de ayrımcı uygulama: Suriyelilere ait nargile ve çek çekler toplandı,” *Evrensel*, 29 Haziran 2019, <https://www.evrensel.net/haber/382094/mezitlide-ayrimci-uygulama-suriyelilere-ait-nargile-ve-cek-cekler-toplandi>

Suriyelilere plaj yasağı

“Suriyelilerin Gazipaşa’daki plajlara alınmaması yönündeki madde, meclis üyelerinin onayına sunuldu. Başkan Mehmet Ali Yılmaz’ın çekimser kaldığı oylamada AK Partili ve MHP’li üyelerin 7 ret oyuna karşılık, CHP’li ve İyi Partili üyelerin 12 oyuyla gündem maddesi oy çokluğuyla kabul edildi.”⁸ Büyük tepki toplayan bu kararın ardından, oylamada çekimser kalan Yılmaz kararı veto ettiğini açıkladı. Gazipaşa Kaymakamı da “kıyıların herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açık” olduğunu ve “belediye meclisinin bu konuyu gündeme alıp oylama yetkisi bulunmadığını” bildirerek, “böyle bir karar anayasa, kanun ve uluslararası sözleşmelere de aykırı olduğundan alınmış olsa bile yok hükmünde olacak ve uygulama hükmü bulunmayacaktır”⁹ hükmüne yer verdi.

Mudanya’da Suriyelilere sahil yasağı

“Bursa’nın Mudanya ilçesinde belediye, Suriyeli mültecilere ‘sahil yasağı’ getirdi. Zabıta ‘sahili işgal ettiği’ öne sürülen mültecilerin çadırlarını kaldırırken bölgede nöbete başladı. Belediye Başkanı Hayri Türkyılmaz ayrımcı uygulamayı savunarak ‘Bizim çocuklarımız şehit olurken, ekonomimiz kötüye giderken onların zevküsefa içinde yaşamaları ve insanımızı rahatsız etmelerine tahammül edemeyiz’ dedi. Türkyılmaz, ‘Ya bize uyacaklar ya da ülkelerine geri dönecekler’ şeklinde konuştu.”¹⁰

Hayri Türkyılmaz @HayriTurkylmz · 7 Haz 2019

Hiç kimsenin başkalarını rahatsız etme, özgürlüğünü engelleme hakkı yoktur. Bizim çocuklarımız şehit olurken, analarımız ağlarken, ekonomimiz kötüye giderken onların zevki sefa içinde yaşamaları ve bizim insanımızı rahatsız etmelerine tahammül edemeyiz.

MUDANYA'DA ZABITA, SURİYELİLERİN SAHİL İŞGA...
Mudanya Belediye Başkanı adeta Suriyelilerin işgal ettiği Mudanya sahillerini işgalden kurtardı. Bursa ...
[gazeteabc.com](https://www.gazeteabc.com)

1 B

2,3 B

7,6 B

“İnsan gibi olduktan sonra”

Daha sonra gelen tepkiler üzerine “haberini çarpıtıldığını ve ırkçılık temeline oturtulmaya çalışıldığını öne süren Türkyılmaz ‘ırkçılık’ suçlamasını reddederken Suriyeliler için, «İnsan gibi olduktan, kimseyi rahatsız etmedikten sonra sahile gelebilirler»¹¹ dedi.

8 “Suriyelilere ‘Plaj’ Yasağı,” *CNN Türk*, 11 Haziran 2019, <https://www.cnnturk.com/turkiye/suriyelilere-plaj-yasagi>

9 “Antalya’da ‘Suriyelilere plaj yasağı’ni belediye başkanı veto etti,” *Evrensel*, 11 Haziran 2019, <https://www.evrensel.net/haber/381014/antalyada-suriyelilere-plaj-yasagini-belediye-baskani-veto-etti>

10 “Mudanya’da Suriyeli Mültecilere Sahil Yasağı,” *Evrensel*, 8 Haziran 2019, <https://www.evrensel.net/haber/380895/mudanyada-suriyeli-multecilere-sahil-yasagi>

11 “Mudanya Belediye Başkanı: Suriyeliler insan gibi olduktan sonra sahile gelebilir,” *Independent Türkçe*, 8 Haziran 2019, <https://www.indyturk.com/node/39696/haber/mudanya-belediye-ba%C5%9Fkan%C4%B1-suriyeliler-insan-gibi-olduktan-sonra-sahile-gelebilir>

"Kendi İnsanımız tarafından hoş görülen bir yaşam tarzı değil"

Türkyılmaz, Suriyeli sığınmacıların Mudanya sahiline at, deve ve eşeklerle geldiğini söyledi:

☞☞ *Göbek açık, kadınlar kara çarşaflı böyle rezil bir şekilde yaşam tarzı. Bu tarz kendi insanımız tarafından da hoş görülen bir tarz değil. Dediğimiz şey gayet basit. Kimsenin özgürlüğü bir başkasının özgürlüğünü kısıtlamamalı. Herkes tamam yaşasın ama buradaki kurallarımıza da diğer insanların haklarına da saygı gösterebilirler."*

AYRINTI: Nazi Döneminde Yahudilere Plaj Yasağı

"Hollanda'yı Yahudiler Bastı"

Mizahın kırılğan grupları hedef almasının bir örneği *Fotonieuws: De Spiegel der Beweging* dergisinin kapağı.¹²

Utrecht, Mayıs 1942.¹³

12 René Kok and Erik Somers, *The Persecution of the Jews in Photographs: The Netherlands 1940-1945*, W Books, Zwolle, 2019, 84-85.

13 "Hollanda'daki Yahudi etkisi" ifadesi, "in-vloed" kelimesinin kök anlamındaki "su basıncı"na ve gel-git'te (med-cezir) deniz sularının karaları basmasına referansla "Hollanda'yı Yahudiler bastı" diye de çevrilebilir.

“Yahudilere yasak”

“‘Yahudilere yasak’ tabelaları, harika bir sahil yaşamı sağlamanın yeni ve hoş bir yoludur.”
27 Haziran 1941’de Nazi işgal güçlerinin Yahudilere getirdiği plaj yasağını yerinde inceleyen bir gazetecinin yorumu.
Zandvoort, Hollanda, 1941.¹⁴

“Suriyeliye yemek yok”

“Yerel seçimlerde Bolu belediye başkanı seçilen CHP’li Tanju Özcan’ın ilk icraatı Belediye Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne bağlı aşevinden Suriyeli mültecilere verilen yemek yardımını kesmek oldu. Seçim öncesi de Suriyeli mültecilere karşı nefret söyleminde bulunan, ‘Bolu’da Suriyeli görmek istemiyoruz’ diyen Özcan, Suriyelilere işyeri açma ruhsatı verilmemesi talimatı da verdi.”¹⁵

Kim hangi tepkiyi verdi?

Cumhurbaşkanı Erdoğan:

“Ana muhalefetin başındaki ‘ben Suriyelileri ülkelerine göndereceğim’ demişse, Bolu’daki seçilmiş belediye başkanı ‘Ben bunlara bir tas çorba vermem’ demişse de biz onları da onların eline bırakmadan hükümet olarak valiliklerimiz kanalıyla aynen yedirmeye, içirmeye, giydirmeye devam edeceğiz.”¹⁶

HDP’den eski Ağrı Belediye Eşbaşkanı Sırrı Sakık:

“Meclis’te iki dönem birlikte bulunduk. Meclis’te de ırkçılığın temsilcisiydi. Bolu’da ona oy veren her demokrat bu suça ses çıkarmalıdır. İrkçilik suçtur!”¹⁷

14 René Kok and Erik Somers, *Age*, s. 58.

15 “Suriyeliye Yemek Yok,” *Yeni Şafak*, 9 Nisan 2019, <https://www.yenisafak.com/gundem/suriyeliye-yemek-yok-3465746>

16 “Erdoğan’dan ‘Suriyelilere ekmek yok’ diyen CHP’li başkana tepki,” *Yeni Şafak*, 18 Nisan 2019, <https://www.yenisafak.com/gundem/erdogandan-suriyelilere-ekmek-yok-diyen-chpli-baskana-tepki-3467132>

17 “Bolu’nun CHP’li başkanı Özcan’dan HDP’li Sakık ve AK Partili Sayan’a Suriyeli cevabı,” *Sputnik Türkiye*, 10 Nisan 2019, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201904101038711033-bolu-chp-baskani-ozcan-hdp-akparti-sayan-suriyeli-cevabi/>

CHP'den İstanbul Milletvekili Mehmet Bekaroğlu:

"Basına yansıyanlar doğrusya kabul edilebilir şeyler değil. Konu ile mutlaka ilgileneceğim... Benim tanıdığım Tanju Özcan Köroğlu'dur, Belediye Başkanı seçildi diye Bolu Beyi olmaz; mazlumun, yolda kalmışın, garibanın ekmeği ile uğraşmaz, aksine muhtaç olan herkesin yardımına koşar."¹⁸

Tanju ÖZCAN @tanjuozcanchp · 10 Nis 2019

Tekrarlıyorum...ben Başkan olduğum sürece,Yatağa aç giren vatandaşlarımız var iken,Bolu da Türk Halkının vergilerinden oluşan bütçemizden, SURIYELİLERE bir tek kuruş yardım yapılmayacaktır..@SavciSayan ,@sakiksirri

4,9 B

12,1 B

56,8 B

Arapça Tabela Yasağı: Bir dil görüntü kirliliği oluşturabilir mi?¹⁹

Arapça tabelalar 'görüntü kirliliği' oluşturduğu gerekçesiyle kaldırıldı

Hatay'da Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı mahallelerdeki Arapça yazıların bulunduğu tabelalar, 'görüntü kirliliği' oluşturduğu gerekçesiyle belediye ekiplerince kaldırılmaya başlandı.

Twitter Paylaş WhatsApp E-posta

cumhuriyet.com.tr

22 Mayıs 2017 Pazartesi, 13:09

Abone Ol

Google News

Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin aldığı karar doğrultusunda zabıta eşliğinde tabela sökme işleminin hafta boyunca süreceği duyuruldu. Belediyeden yapılan yazılı açıklamada, "Hatay genelinde görüntü kirliliği oluşturan Arapça tabelaların söküm işlemine başlandı" denildi.

¹⁸ Aynı Yerde.

¹⁹ Cumhuriyet, 22 Mayıs 2017, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/arakca-tabelalar-goruntu-kirliligi-olusturdugu-gerekcesiyle-kaldirildi-745782>

AYRINTI: Holokost Müzesinden Bir Fotoğraf: Çingene Bir Ailenin El Konulan Çekçek Aracı

United States Holocaust Memorial Museum
2005.453.5

Elle çekilen ve bir Sinti (Çingene) aile tarafından kullanılan odundan yapılmış çekçek.²⁰ (Holocaust Memorial Museum'dan).

Ayrımcı zihniyetin ve onun ürettiği "öteki"ne yaşam alanını daraltıcı/yok edici pratikler yeni veya Türkiye'ye özgü değil. Geçmişten günümüze dünyanın her yanında, ötekine yaşama alanı açmayan zihniyet ve ideolojilerin kullandıkları dil, klişeler ve kalıplarla, ötekinin canını acıtıcı uygulamalar birbirine benziyor. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıların çekçeklerine el koymak, işyeri açma ruhsatlarını iptal etmek veya vermemek ve denize girmelerini yasaklamak gibi uygulamaların bir geçmişi, onu üreten zihniyetin başka ülkelerde başka kurbanları vardır. 1940'larda Nazi Almanya'sında ve onun etkisi altındaki Romanya'da Çingenelerin de çekçeklerine ve at arabalarına el koyulmuştu.²¹ Bolu Belediyesi'nin Suriyelilere plaj yasağı da yeni bir ayrımcılık değil. Yine aynı yıllarda, Nazi işgalindeki Hollanda'da Yahudiler için plaj yasağı koyulmuştu. "Suriyelilerin gitmesi için sınıra bedava otobüs"²² de 1930'ların Almanya'sında gazetelerde "promosyon" olarak verilen "Filistin'e bedava bilet: Ama tek gidiş!" türünden, sözde ironik "haber"leri çağırıyor.

20 "Small, Hand Drawn Wooden Wagon Used by a Sinti Family," *United States Holocaust Memorial Museum*, <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn517655>

21 Shannon Quinn, "10 Facts About the Nazi Persecution of the Sinti and Roma People," *History Collection*, <https://historycollection.com/10-facts-nazi-persecution-sinti-roma-people/>; Anisoara Oprisan, *The Roma in Turkey From Survival Mechanisms To Development Strategies*, Phd Thesis, Development Studies Department SOAS, University of London, 2017, s. 60.

22 "CHP'li Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan, Türkiye'den ayrılmak isteyen Suriyeli mültecileri sınıra kadar götürmek için ücretsiz otobüs kaldıracağını duyurdu."Bkz. "Sayı ne kadar olursa olsun' dedi ve çağrı yaptı: Başvurun yollayalım," *Sözcü*, 28 Şubat 2020, <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/sayi-ne-kadar-olursa-olsun-dedi-ve-cagri-yapti-basvurun-yollayalim-5651862/>

Kağıt Toplayan Sığınmacılara Ait Çekçekler Toplandı²³

3. Olumlu ve Olumsuz Yanlarıyla CHP'nin "Mülteci Raporu"

CHP'nin 2016'da Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan "Sınırlar Arasında İnsanlık Dramından İnsanlık Sınavına" başlıklı Mülteci Raporu, partinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili başlıca çalışmasını ifade ediyor.²⁴

Rapor, göç ve sığınmacılık konusuyla ilgili temel bilgilerle, mülteci, düzensiz göç ve ayrımcılık gibi kavramlara ilişkin bilgilendirici bir hukuki arkaplan bilgisi veriyor. Bu yönüyle konunun anlaşılmasına ilişkin olan ve konuyu ülke çapında ele alan başarılı bir kavramsal çerçeve sunuyor.

Raporda "mülteciler, sığındıkları ülkelerde 'yabancı' olarak görülerek ötekileştirilmekte, tehdit olarak algılanmakta ve fiziksel saldırıya maruz kalmaktadırlar. Ayrıca, mülteciler ırkçı saldırılara hedef olmaktadır. Mülteciler meselesi insani boyutundan çok güvenlik boyutuyla ele alınmakta; insani boyutun gözden kaçırılması, ülkelerini terk edip gelmek zorunda kalan

23 *Evrensel*, 29 Haziran 2019, <https://www.evrensel.net/haber/382094/mezitlide-ayrimci-uygulama-suriyelilere-ait-nargile-ve-cek-cekler-toplandi>

24 Bu konuda CHP'nin web sayfasında yer alan Haziran 2016 tarihli "Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Toplumsal Kabul ve Uyumlarına İlişkin Rapor" (<https://content.chp.org.tr/file/65204.pdf>) ve Mart 2019 tarihli "Ensar ve Muhacir Söylemi Suriyeli Sığınmacıya Derman Olmuyor" (<https://chp.azureedge.net/c7bdb9ed5f2e4be9a70e40615d8240de.pdf>) başlıklı kısa çalışmalar, daha çok siyasi iletişimde kullanılabilir seçici bilgi ve değerlendirmelere dayalı metinleri ifade ediyor. Onlardan farklı olarak akademik bir yaklaşımı yansıtan ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi adına Necmettin Doğan, Rahime Süleymanoğlu-Kürüm, Edip Asaf Bekâroğlu ve Melis Cin tarafından 2020 yılında yapılan "İstanbul Göç Araştırması" (<https://www.ibb.istanbul/Uploads/2021/5/istanbul-Goc-Arastirmasi-2020-05-06.pdf>) ise Suriyeli sığınmacılarla ilgili anlamaya katkı sağlayan kapsamlı bir çalışmayı ifade ediyor.

insanlar için ayrı bir psikolojik ve sosyolojik baskıya sebep olmaktadır”²⁵ gibi doğru tespit ve “Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ne koyduğu coğrafi çekinceyi kaldırmalıdır” gibi bazı isabetli öneriler yer alıyor.

Ancak 160 sayfalık rapor, bu kavramsal çerçeveye dayalı olarak Türkiye’de sığınmacıların durumunu ele alırken çok önemli bir konudan, başlangıçta yer verdiği ve tanımladığı ayrımcılıktan ve onun somut pratikte kimler, hangi siyasi aktörler tarafından yapıldığından söz etmiyor. Bir siyasi parti tarafından hazırlanan raporun Türkiye siyasetinde bu konuya yer vermemesi şaşırtıcı görünse de bunun anlaşılabilir bir nedeni var. Siyasette sığınmacılara yönelik ayrımcılık konusuna yer vermiş olsaydı, bu durumda siyasi liderler ve partiler düzeyinde bu ayrımcılığın kimler tarafından ve nasıl yapıldığından da söz etmek zorunda kalacaktı şeklinde bir çıkarım mümkün. Aynı eleştirinin, İstanbul Göç Araştırması için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda rapor, “Türkiye’yi yönetenler her ne kadar ülkemizdeki mülteci sayısını bir övünç vesilesi olarak görse de, mültecilerin sorunlarına insan hakları ve evrensel değerler ekseninde bir yanıt üretildiğini söylemek mümkün değil”²⁶ tespitini yapıyor, ama tam da bu tür politikalara kimlerin muhalefet ettiği konusunda sessiz kalıyor.

İkinci olarak raporda Türkiye’nin sığınmacılara yaklaşımıyla ilgili olarak olumsuzlukların altı geniş biçimde çizilirken, olumlu unsurlar aynı ilgiyi hak etmiyor. Rapordaki Türkiye, sığınmacılar konusunda olduğundan çok daha kötü görünüyor. Bu yaklaşım, raporda yer verilen sığınmacı öyküsü tercihine de yansımış görünüyor.

Raporda ismi verilmeyen bir Suriyeli gencin Türkiye üzerinden Avrupa’ya gidiş öyküsüne yer veriliyor. “Suriye’den Almanya’ya... Bir Mültecinin Geleceğe Yolculuğu” başlıklı göç öyküsündeki genç, Türkiye’den bahsederken oldukça olumsuz bir tablo çiziyor. Güvenlik güçlerinin su bile vermediğini, polislerin şehir merkezinde çocuk ve kadınları dövdüklerini gördüğünü söylüyor. Edirne’de şehir merkezine girmelerine izin verilmemesini “Bu bana göre şu demektir: Avrupa’ya deniz yoluyla geçin ve boğulursanız boğulun!” şeklinde yorumluyor. “Yunan sahil güvenliğinin bizi fark edip Türkiye’ye geri göndermesinden korkuyorduk diyor ama öyle olmuyor. Geçtiği Midilli adasından herhangi bir olumsuz muamele veya şiddete tanıklık etmiyor. Yetkililer ona en geç altı ay içinde Yunanistan’dan ayrılması gerektiğine dair bir belge veriyor. Oradan Atina’ya gidiyor, ardından otobüsle Makedonya sınırındaki İdomeni mülteci kampına. Orada Kızılhaç görevlilerinin mültecilere yardımcı olduklarını görüyor. Sonra Hırvatistan’a gidiyor, orada da Kızılhaç görevlileri onlara çok yardımcı oluyor. Ardından Slovenya, Macaristan, Avusturya ve Almanya. Bütün bu ülkelerden geçerken tek bir kötü muamele veya olumsuzluk yaşamadığı gibi, başkalarının da bu tür muamelelere maruz kaldığını görmüyor. Ya da o söylüyorsa da bunlar raporda yer almıyor. Oradaki kampta kendisine Almanya’da mı kalmak istediği yoksa başka bir ülkeye mi geçmek istediği soruluyor. O önce İsviçre diyor ama sonra fikir değiştirip Almanya’da kalmaya ve üniversite okumaya karar veriyor. Hikâye, “şimdi güvende olduğumu hissediyorum ve geleceğe daha büyük bir güvenle bakıyorum” şeklinde bir mutlu sonla bitiyor.²⁷

25 René Kok and Erik Somers, *Age*, s. 63.

26 *Age*, s. 13.

27 *Age*, s. 32-40. Sığınmacılarla ilgili çok sayıda kişisel hikâyeye, insan hakları örgütlerinin raporlarına, haberlere, sınırdan geçerken botların batırıldığı veya sınırın öte yanında şiddet gördüğü için öldürülenlerin takribi sayılarına, jiletli tellere ve o tellerin ardında yaşananlara dair bildiklerimden hareketle bu öykü bana fazlasıyla sürreal veya gerçekliğin oldukça serbest yorumlanmasına dayalı bir peri masalı gibi gelse de anlatıldığı gibi yaşanmış olabileceği ihtimalini dışlamıyorum. Türkiye’deki güvenlik güçlerinin öyle yapmayacağını iddia edemem;

Raporda “İŞİD gibi cihatçı örgütlere göz yuman ve hatta lojistik yardımda bulunduğu bilinen AKP Hükümeti...” ve “Türkiye yabancı savaşçıların da merkezi hâline geldi” gibi iddialar²⁸ da yer alıyor.

Öte yandan sığınmacıların Türkiye ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin bazı iddialar da herhangi bir veri veya araştırmaya atıf yapılmaksızın raporda yer buluyor. Oysa “ücret düzeyinde önemli düşme gözlenmektedir”²⁹ gibi, tüm dünyada göçmen ve sığınmacı karşıtları tarafından dile getirilen klişelerin veya “sınır illerinde enflasyon artışı söz konusu olmaktadır”³⁰ iddiasını doğrulamayan, bunun tam tersini ifade eden çok sayıda analiz, araştırma ve veri var. Örneğin Prof. Ben Powell, evrensel bir klişe olarak ücretler düzeyinin düştüğü veya düşeceği kaygısını güçlü argümanlara dayalı bir analizle eleştiriyor,³¹ Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları şehirlerde fiyatların düşme eğilimi arz ettiğine ilişkin TÜİK verisi,³² rapora yansıyan gözlemi doğrulamıyor; S&P Global Ratings Raporu Türkiye’nin GSMH’sinde sığınmacı göçünün etkisini “Pozitif Şok” olarak adlandırıyor ve “Suriyeli Sığınmacı Akışı, Türkiye’nin Ekonomik Büyümesini Kamçılıyor” şeklindeki analiz raporunu³³ yayınlıyor.

Yine raporda sığınmacıların “kent nüfusundan katbekat daha fazla sayıda Suriyelinin yaşamaya başladığı Kilis’te toplumsal düzen ve sosyal hayat tamamıyla bozulmuştur”³⁴ gibi abartılı yargılar da yer buluyor. İnsani bir dil kullanılmaya özen gösterilmiş olsa da satır aralarına sızan bu tür yargılar, sığınmacı karşıtlığının rapora yansımaları olarak yorumlanabilir. Çünkü Kilis’te şehrin nüfusu kadar (yüksek ama ondan katbekat daha fazla değil) sığınmacı yaşıyor ve ülkenin çeşitli yerlerinde yaşanan benzeri bazı tepkisel olaylar dışında hayat olağan akışı içinde sürüyor.

Bu eksikliklerine rağmen CHP raporu, konuya daha makul bir perspektiften bakmayı kolaylaştıracak bir nitelik taşıyor. Ancak bu raporu izleyen beş yılda CHP liderinin söylemlerinde veya partinin sığınmacı karşıtı pratiklerinde bir değişim sağladığına ilişkin anlamlı bir işaret söz konusu olmadı. Raporda yer alan, “ülkemizde yaşayan Suriyeliler, temel gıda malzeme-

---

kimseye peşinen kefil olamam. Hatta Yunanistan’dan Almanya’ya uzanan bu yolculuğun bir fiskeye bile maruz kalmadan ve bu süreçte kendisine veya başkalarına yönelik olarak bir kez bile kötü muameleye şahit olmadan tamamlanmış olma ihtimalini de peşinen reddedemem. Ama bu kişisel öykünün hiçbir biçimde sığınmacıların genel durumunu temsil edici olmadığını, bu öykü üzerinden sığınmacıların durumuyla ilgili bir genellemenin gerçekliğin oldukça çarpık bir görüntüsü olacağını tespit edebilirim. Bu kişisel hikâyeden, eğer anlatıldığı gibiyse, çıkarılacak sonuç, Türkiye ve Avrupa bakımından, öyle görünüyor ki, en adaletsiz sonuç olurdu.

28 Age, s. 78.

29 Age, s. 94.

30 Age, s. 89.

31 “Göçmenler ekonomiye olumsuz etki yapar. Onlar bizim işimizi çalıyor. Ücretlerimizi düşürüyor... Bunların hiçbiri doğru değil” der Ben Powell ve ekler: “Göçmenler, ekonomiye net bir fayda sağlar. Göçle ilgili çalışan ekonomistler, hatta göç olgusuna karşı eleştirel olan ekonomistler bile bu konuda neredeyse evrensel bir fikir birliği içindedir. Hepsi net ekonomik faydanın devasa olduğunu düşünmese de, sığınmacıların katkısının pozitif olduğu konusunda ortak fikre sahiptirler.” Powell’in bu konudaki analizi için bkz. Ben Powell, “Top 3 Myths About Immigrants”, Libertarianism.org, https://www.libertarianism.org/media/around-web/top-three-myths-about-immigration?utm_content=64205760&utm_medium=social&utm_source=twitter

32 T.C. Merkez Bankası Enflasyon Raporu 2016 – II, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/dfefa227-4aa3-4f9f-a0b7-91f6e8878e9d/enf-nisan2016_tam.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-dfefa227-4aa3-4f9f-a0b7-91f6e8878e9d-lhiz46j

33 Press Release: S&PGR: Syrian Refugee Influx Spurs Turkey’s Economic Growth, 9 May 2016, <http://www.commoditiescontrol.com/commodity-market/%20dowjonescommoditiesnews/press-release-samppgr-syrian-refugee-influx-spurs-turkeyaposs-economic-growth-20160509DN002508.html>

34 Age, s. 112.

lerinden yoksun hatta neredeyse açlık sınırında, gıda güvencesinden mahrum bir hâldedir” veya “çoğunluğu çocuk tahminen 400 bin Suriyeli kayıt dışı, düşük ücretli ve sağlıksız koşullarda istihdam edilmektedir”³⁵ gibi tespitlerin tam tersine, onların birinci sınıf oldukları, hastanelerde ücretsiz olarak en iyi tedaviyi gördükleri gibi hem olgusal olarak yanlış ve hem de raporda yer verilen bilgilerin tam tersini ifade eden söylemler devam etti.

Bu noktada söz konusu ilişkisizliği veya etkisizliği nasıl açıklamak gerektiği anlamlı bir soru olabilir. Kemal Kılıçdaroğlu'nun Suriyeli sığınmacıları hedef alan bir konuşmasını cümle cümle olarak, her cümlenin ardından raporun tersine işaret eden kısımlarına yer veren Ercüment Akdeniz de bu çelişkiye işaret ederek, “hangi CHP'ye inanalım?” sorusunu soruyordu.³⁶

Parti ve lideri bu raporun içeriğine katılmıyor mu, yoksa rapordaki bilgilere katılmakla birlikte Suriyelileri ötekileştirip hedef gösteren bir söylemi mi tercih ediyor? Bu rapor esas olarak, ülkenin önemli bir meselesi hakkında partinin “demedi demesinler” kabilinden söz söylemiş olmak için kaleme alınmış olmanın ötesinde bir anlam taşıyor mu? Orwellyen bir “doublethink” ve “newspeak” durumu mu yoksa başka bir açıklaması mı var bu ikili dilin? Açıklaması hangisi olursa olsun, parti yöneticilerinin bunun farkında olmadığını düşünmek doğru görünmüyor. Ancak CHP'nin aynı anda birbirine aykırı fikirler içeren iki dilli bir siyasi söylemi eşzamanlı olarak kullanmasının sebepleri üzerinde yoğunlaşmak bu çalışmanın kapsamında yer almıyor.

SIĞINMACILARIN MEVCUDİYETİNİ SORUNLAŞTIRMAK

B. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun Gözünden Suriyeliler

“Biz hiçbir zaman kimseyi ötekileştirmedik, Suriyeli vatandaşlar bile olsa.”³⁷

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu

CHP'nin sığınmacılarla ilgili yaklaşımının en genel, temsil gücü en yüksek, en sık tekrarlanan ve dolayısıyla üzerinden bir yargıya ulaşmanın en fazla mümkün olduğu siyasi öznesinin genel başkan olduğu söylenebilir. Bu bağlamda bu partinin (belki her partinin) söylem ve uygulama-

³⁵ *Age*, s. 93.

³⁶ Türkiye sol basınında Suriyeli sığınmacılar konusuna adil ve insafli bakan az sayıdaki isimden biri olan Ercüment Akdeniz, haklı olarak şu soruları soruyor: “Suriyeliler konusunda hangi CHP'ye inanacaktık? Kılıçdaroğlu'nun bakışındaki CHP'ye mi? Yoksa raporun bakış açısındaki CHP'ye mi? Birbirine taban tabana zıt CHP'deki bu iki söylemden hangisini referans alacaktık? Kanımca bu soruya bizden ziyade CHP'nin cevap vermesi gerekiyor.” Bkz. Ercüment Akdeniz, “Hangi CHP'ye İnanalım?,” *Evrensel*, 5 Mart 2017, <https://www.evrensel.net/haber/310844/hangi-chpye-inanalim>

³⁷ 14 Haziran 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, <https://www.chp.org.tr/haberler/14-haziran-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

larını anlamak için onun liderliğine ve liderin perspektifine ve söylemine bakmak gerekir.

CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun Suriyeli sığınmacılarla ilgili söylemleri, onlarla ilgili olarak uzun bir zaman diliminde partisinin tabanına ve ülkeye verdiği mesajlar, göçün başlangıcından itibaren, istikrarlı biçimde ve benzer temalar çerçevesinde sığınmacıların sistematik bir biçimde ötekileştirilmesini ifade ediyor.

Avrupa'daki aşırı sağ partilerin yabancılar, göçmenler, Türkler ve Müslümanlarla ilgili söylemleri, çoğu kez aynı suçlama kalıplarıyla ve çoğu kez doğru olmadığı ortaya çıkmış, defalarca yanlışlanmış duyumlara gerçekmiş gibi yer verilerek, CHP lideri tarafından krizin başından bu yana istikrarlı biçimde tekrarlanıyor.

Kemal Kılıçdaroğlu'nun Suriyelilerle ilgili söyleminin önemli bir özelliği, aynı zamanda onu CHP veya İYİ Parti'deki ayrımcı birçok siyasetçiden ayıran yönü, çoğu kez sözlerinin başına eklediği "Suriyeli kardeşlerimiz" gibi ifadelerde somutlaşıyor. CHP lideri sık sık Suriyelilere karşı olmadığını, ırkçı olmadığını ve haksız yere böyle suçlandığını vurguluyor. Ancak içeriğe baktığımızda, "kardeşimiz" diye başlayan cümlenin devamında nefret ifade edebildiği, onlardan "bela" olarak söz edilebildiği ve onları geniş topluma hedef gösteren ayrımcı bir dil kullandığı görülebiliyor (Bu bağlamda söze girişteki sempati cümlelerinin, içerikteki suçlama ifadesini ortadan kaldırmadığı, tersine onların inandırıcılığını pekiştirdiği düşünülebilir).

İkinci olarak CHP liderinin, doğru olmadığı defalarca dile getirilmiş (Suriyelilerin çocuklarının üniversiteye sınavsız girdikleri gibi) ve kendisinin de açık biçimde inanmadığını vurguladığı (Suriyelilere 35 milyar dolar harcandığı gibi) iddiaları yıllar boyunca defalarca tekrarladığı görülüyor. Bu bağlamda sözlerin başındaki nezaket ifadelerinin veya siyaseten doğruculuğun örtemediği nefret ifadelerinin, yıllar içinde istikrarlı biçimde dile getirildiği görülür.

CHP'nin resmi web sayfasında yer alan ve ağırlıklı olarak Kılıçdaroğlu'nun grup konuşmalarından oluşan metinler değerlendirildiğinde, Suriyelilerle ilgili olarak sekiz yıl (2013-2021) boyunca yaptığı açıklamaların ve kullandığı dilin başlıca olumsuz yönleri, *sistematik ötekileştirme, araçsallaştırma, insanlıkdışılaştırma ve hedef gösterme* olarak özetlenebilir.

Aşağıda bu söylemin yıllara yayılmış biçimde hangi argümanlarla dile getirdiği görülebilir. Bu kısım, esas olarak, CHP'nin web sayfasındaki arama motoruna anahtar kelime olarak "Suriyeliler" yazılarak ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun bu anahtar sözcüğün geçtiği tüm grup konuşmaları taranarak hazırlandı.

- **Bir "bela" olarak "Suriyeli Kardeşlerimiz"**

Suriyeli sığınmacıları bir "bela" olarak kodlamak ve onları "yarın bütün düzenimizi bozacak" tehlikeli unsurlar olarak göstermek, yıllar içinde Kılıçdaroğlu'nun istikrarlı biçimde kullandığı ve tekrarladığı bir yargıyı ifade ediyor.

"Bu Suriyeliler emin olun vallahi de billahi de milletin başına bela olacaklar kardeşim."³⁸

38 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (4 şubat 2020), 5 Şubat 2020, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-4-subat-2020?q=suriyeliler>

“Suriyelilerin daha maliyetlerinin farkında değiliz. Yarın göreceksiniz, bu insanlardan yeraltı dünyasının önemli aktörleri çıkacak. Bütün düzenimiz bozulacak.”³⁹

“Yarın bunlar ne olacak, 2 milyon 700 bin Suriyeli ne olacak Türkiye’de, ne olacak bunlar? Türkiye başına nasıl bir bela aldığının farkında mı? Bir felaketi devralıyoruz arkadaşlar. Bu insanlara nasıl bakılacak? Nasıl beslenecek bu insanlar?”⁴⁰

“Dünya kadar derdimiz var. Sanki bizim dertlerimiz yetmiyormuş gibi 2 milyon 200 bin Suriyeli Türkiye’ye geldi. Ne olacaklar bunlar. Bizim çocuklarımız işsiz. Şimdi onlara nasıl iş bulacağız diye uğraşıp duruyorlar.”⁴¹

“Hep söylüyorum Suriyelilere bizim kızma hakkımız yok. Suriyelileri buraya getirenlere kızacağız biz. Suriyelileri bizim başımıza bela edenlere kızacağız biz.”⁴²

• “Saldırıyorlar,” “sorun yaratıyorlar,” “mafya onlardan çıkacak”

Sığınmacıları yarın içinden mafya ve canlı bomba çıkacak bir güvenlik sorunu ve kriminal varlıklar olarak resmetmek de yıllar içinde tekrarlanan bir olumsuzlama kalıbını ifade ediyor

“Gaziantep’te yerleşik olan Suriyelilerin zaman zaman sorun yarattıklarını da biliyoruz.”⁴³

“Bu Suriyelilerin bir kısmı yarın öbür gün yer altı dünyasına kayacaklardır. Geçinmek istiyorlar bunlar. Bugün görüyorsunuz çoğu yerlerde, saldırılar da başladı.”⁴⁴

“Başımıza belalar aldık, yarın Suriye mafyası çıkacak göreceksiniz.”⁴⁵

“Güvenlik riski var. Kimin terörist olduğu, kimin masum olduğunu kimse bilmiyor. Bakın, Reyhanlı’da 2 Suriyeli bomba yaparken patladı ve öldüler. Hatay, aynı şekilde karışacak yerlerden birisidir. Kim, hangi evde, nerede oturuyor?”⁴⁶

39 CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu: Suriyeliler bütün düzenimizi bozacak, *Habertürk*, 12.3.2016, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1208609-kemal-kilicdaroglu-suriyeliler-butun-duzenimizi-bozacak>

40 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun 22 Mart 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 22 Mart 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/22-mart-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

41 Kılıçdaroğlu: “Bizim Derdimiz Yetmiyormuş Gibi Bir de Suriyeliler Geldi,” *İHA*, 25 Ekim 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=QKxWp4OzTVo>

42 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun, 27. Dönem 2. Çalışma ve Değerlendirme Toplantısı Kapanış Konuşması, (06 Ekim 2019), <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglunun-27donem-2calisma-ve-degerlendirme-toplantisi-kapanis-konusmasi-06-ekim-2019?q=Suriyeliler>

43 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep Gazeteciler Cemiyetini Ziyaret Etti (30 Mayıs 2018), <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-gazeteciler-cemiyetini-ziyaret-etti?q=Suriyeliler>

44 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (08 Mayıs 2018), <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-08-mayis-2018?q=Suriyeliler>

45 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kanal D CNN Türk Ortak Yayınında Doğan Tv Ankara Temsilcisi Hakan Çelik’in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 13 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kanal-d-cnn-turk-ortak-yayininda-dogan-tv-ankara-temsilcisi-hakan-celikin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>

46 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun; 12.07.2016 Tarihinde Grup Genel Kurulu Toplantısında Yaptığı Konuşma, 12 Temmuz 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/12-temmuz-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

Aynı konuşmanın devamında, geleceğe dönük bir olumsuzluk senaryosu çiziyor:

“İstanbul gene aynı şekilde. Fatih’te... Bütün bu gerçekler dururken siz bütün bunları unutuyorsunuz, “Ben Suriyelilere vatandaşlık veriyorum” diyorsunuz. Büyük kentlerde gettolar oluşacak ve bu kamplaşmalara, gerilimlere yol açacak arkadaşlar.”⁴⁷

Rusya destekli Suriye ordusunun ilerlemesi karşısında evlerini terk ederek ülke içindeki İdlib’de toplanan ve sayıları zaman içinde 1 milyona ulaşan yerinden edilmiş insanların, rejim güçlerinin ilerlemeye devam etmesi durumunda Türkiye’ye gelmeleri ihtimali belirlediğinde CHP lideri, kendisine verilen bir “bilgi”den hareketle, tüm bu insanları kolektif biçimde “eli kanlı insanlar” olarak tanımlıyor:

“3 milyon 600 bin Suriyeli yetmedi, şimdi 1 milyon yeni İdlibli kardeşlerimiz gelecek. O bölgede görev yapan bir kişi aynen şunları söyledi bunu da sizlerle paylaşmak isterim. Söylediği şeydu: “Daha önce Suriye’den kaçıp, savaştan kaçıp Türkiye’ye gelenler sadece Suriyelilerdi. Evi barkı olan, çoluk çocuğu olan insanlar kaçtılar ve geldiler. Ama İdlib’den gelecek olanların tamamı eli kanlı olan insanlardır, terör örgütünün üyeleridir bunlar” dedi. Eğer bu 1 milyon kişi Türkiye’ye gelirse asıl felaketi Türkiye o zaman yaşayacak.”⁴⁸

• “Her ay çoğalıyorlar”

Sığınmacı sayısı da kaygı duyulması gereken bir sorun olarak ortaya koyuluyor. Onların belediye başkanlığını alacakları, Kilisliilerin yüzde 20 veya 25’inin göç ettiği ve Suriyelilerin oralara yerleştikleri gibi iddialarla bu korku destekleniyor.

“3,5 milyon Suriyeli var Türkiye’de, 3,5 milyon Suriyeli! 3 milyon 600 bini aştı, rakamı da vereyim 3 milyon 600 bini aşkın Suriyeli var. Her ay çoğalıyorlar.

Bazı vilayetlerimizde Suriyelilerin nüfusu, orada yaşayanlardan daha fazla, Kilis gibi; yani belediye başkanlığı seçimini yapsak, Suriyeli kardeşlerimiz belediye başkanlığını alacaklar. Türkiye’nin 81 ilinde de Suriyeliler var.”⁴⁹

“Bugün Reyhanlı’ya gittim, Reyhanlı nüfusundan fazla Suriyeli nüfus var.”⁵⁰

“Reyhanlı’dan gelen bir arkadaşımın ifadesi, “120 bin Suriyeli var ve bizim Reyhanlı’daki iç barışımızı büyük ölçüde bozacak” diyorlar.”⁵¹

47 Aynı Yerde.

48 CHP Lideri Kılıçdaroğlu, Parti Meclisi Toplantısı Açılışında Konuştu, 17 Ocak 2020, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-parti-meclisi-toplantisi-acilisinda-konustu-17-ocak-2020?q=%C4%B0dlib>

49 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (18 Haziran 2019), <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-18-haziran-2019?q=Suriyeliler>

50 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Hatay Büyükşehir Belediyesi Toplu Açılış ve Temel Atma Töreninde Konuştu, 14 Nisan 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-hatay-buyuksehir-belediyesi-toplu-acilis-ve-temel-atma-torende-konustu?q=Suriyeliler>

51 14 Haziran 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 14 Haziran 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/14-haziran-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

Kilis süratle Suriyelileşiyor. Suriyelilerin nüfusu Kilislilerden fazla ve Kilis'te yaşayan vatandaşlarımızın yüzde 20-25'i göç etmek zorunda kaldı. Onlar göç ediyorlar, Suriyeliler oraya yerleşiyorlar. Peki, nereye kadar gidecek bu?"⁵²

"Esnaf perişan vaziyette, gidin sorun esnafa. Yeni ekonomik paket bekliyor Kilisli esnaf, bari mağduriyetimizi gidersinler diye. Boşuna bekliyorsun kardeşim, bunlar can derdine düşmüşler, düşük profilli, her şeye evet diyen adam arıyorlar. Onların derdi Kilis değil ki. Kilis'te her gün adam ölse, Kilis yerle bir olsa bunların kılı kıpırdamayacak."⁵³

• "Bari tamamını getirseydiniz"

Göç süreçlerinde sosyal uyumun başarılı olması, baştan itibaren önyargıya değil anlamaya elverişli bir anlatının oluşturulması önemlidir. Yeni gelenlerin yerleşik topluma takdim edilmesinde kullanılacak dilin hiç değilse negatif ve önyargı oluşturuca olmaması beklenir.

CHP liderinin bu açıdan kullandığı dil, aşağıdaki örneklerden de görüleceği üzere, baştan itibaren Sığınmacıların varlığını "sorun" olarak resmedici ve onlardan "bunlar" şeklinde söz ederek nesneleştirici ve "yük" olarak tanımlayıcı olageldi.

"Türkiye'nin dünya kadar sorunu var. Suriyeli vatandaşlar da var burada, herhalde hepiniz çok memnunsunuzdur, memnun musunuz?"⁵⁴

"Sayın Bakana sordum kaç kişi gelir? 1 milyon kişi. Bazıları da 2 milyon kişi diyorlar. Sayı az, Suriyelilerin bari toplamını getirseydiniz buraya. Nasıl olsa hepimiz bakacağız bunlara."⁵⁵

"Erdoğan geçen açıklama yapıyor, "İdlib'ten yeni kardeşlerimiz gelecek..." Hepsi ni saraya al, sarayda onların karnını doyur!"⁵⁶

• "Bunları niye kampta tutmuyorsun?"

Sığınmacıların kampa kalmalarının ortalama insani süresinin maksimum altı ay olduğu söylenir. Milyonlarca insanı, aileleriyle birlikte geniş toplumun bir parçası olarak yaşamasını mümkün kılan bir pratiğin eleştirisi ve onların yıllarca kampta tutulması talebi, çok boyutlu bir dışlamanın temelini oluşturuyor.

52 10 Mayıs 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 10 Mayıs 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/10-mayis-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

53 10 Mayıs 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 10 Mayıs 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/10-mayis-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

54 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep'te Muhtarlar ve STK Toplantısında Konuştu, 5 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>

55 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, "Kadın Muhtarlarımızı Dinliyoruz" Programının Açılışında Konuştu (04 Ocak 2020), 5 Ocak 2020, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-kadin-muhtarlarimizi-dinliyoruz-programinin-acilisinda-konustu-04-ocak-2020?q=Suriyeliler>

56 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (14 Ocak 2020), 14 Ocak 2020, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-14-ocak-2020?q=Suriyeliler>

“Hadi diyelim ki Suriyeliler geldi, olabilir, savaştan kaçtılar, hiç itirazım yok, alırsın kamplarda tutarsın. 81 ilde Suriyeli var arkadaşlar, bunları niye kamplarda tutmuyorsun? Bakalım bunlara kamplarda, yemeğini, aşını verelim.”⁵⁷

- **“Onları alıp da toplumun kabul etmediği başka bir yere yerleştirmek”**

CHP'nin raporunda “sığınmacı kampı yapılması planlanan Alevi yerleşimi”⁵⁸ olarak tanımlanan Sivricehöyük'te 27 bin sığınmacının kalacağı kamp, CHP milletvekilleri tarafından protesto edildi, Maraş Katliamı hatırlatıldı ve kampın başka bir yere taşınması istendi.

CHP lideri grup toplantısında “Biz hiçbir zaman kimseyi ötekileştirmedik, Suriyeli vatandaşlar bile olsa” şeklinde konuştu. Sözlerinin devamında, “onlara da insanca davranmak, onların da sorunlarını çözmek elbette hepimizin ortak görevidir ama onları alıp da toplumun kabul etmediği bir başka yere yerleştirmek, onları sorun olmaktan çıkarıp sorunun kaynağı hâline getirmek asla doğru değil ve bunu kabul etmiyoruz” diyerek kampa şu sözlerle karşı çıktı:

“Sivricehöyük halkı ‘Biz kendi köyümüzde rahat etmek istiyoruz, meramızı birilerine vermek istemiyoruz. Çalışıyoruz, üretiyoruz, bizim bir derdimiz yok ama bize dert kapıları açıyorlar’ diyorlar.”⁵⁹

- **“Türkiye'nin genleriyle oynanıyor, dokusu bozuluyor”**

Bu söylemler arasında ayrımcı önyargı açısından en önemlilerden biri de sığınmacıların varlığının bir “beka” sorunu olduğu algısı yaratacak ifadelerde somutlaşıyor. Birilerinin onları Türkiye'deki planlarının bir parçası olarak yerleştirdiğine ilişkin senaryolar ve komplo teorileri besleniyor. Bu da sığınmacıları Türkiye toplumu için bir tehdit olarak resmetmeye ilişkin güçlü bir etkiyi ifade ediyor.

“Eğer bunları alırsanız Türkiye'nin sosyal dokusu bozulacak arkadaşlar. Türkiye'nin açıkça genleriyle oynanıyor.”⁶⁰

“Düşünün bir şehri, yabancılar o şehrin nüfusundan daha fazlaysa orada kültürel yozlaşma olabilir, orada ciddi sorunlar çıkabilir, orada halk isyan edebilir. O nedenle Kilisli bağıyor “Nerede bu devlet?” diye.”⁶¹

- **Denize giren, tatil yapan, eğlenen, caka satan Suriyeli gençler**

Nefret objesi oluşturma sürecinde Suriyeli gençler daha özel bir hedef grubu oluşturuyor. Fiziksel şiddet ve öldürme olaylarının kurbanlarının da özellikle yetişkin erkek çocuklar ve gençler olduğu görülüyor.

57 28 Şubat 2017 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 28 Şubat 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/28-subat-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

58 Zeynep Altıok, *2016 Türkiye İnsan Hakları Raporu*, <http://cdn.chp.org.tr/cms/0/Folder/85140.pdf>

59 14 Haziran 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, <https://www.chp.org.tr/haberler/14-haziran-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

60 12 Temmuz 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 12 Temmuz 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/12-temmuz-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

61 26 Nisan 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 26 Nisan 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/26-nisan-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

Bu, onların gündelik hayat içinde daha görünür olmalarından, çoğu kez evdeki yaşlılarla küçük çocukların geçiminin genellikle onların omuzlarında olmasından dolayı onların geniş toplumla daha fazla muhatap olmalarından veya çalışmadıkları zamanlarda mahallede arkadaşlarıyla gezip dolaşmalarından ve bir şekilde daha görünür olmalarından kaynaklanıyor.

Ama belki bundan daha önemlisi, mevcut ötekileştirme kalıplarına, evrensel düzeyde işlevseliği kanıtlanmış başka bir unsuru daha eklemeye elverişli olmalarından dolayı; yetişkin erkek çocuklar ve gençler erkeklerin seçilmiş olabileceğidir. Sığınmacılara yönelik nefreti körüklemek için dışısına göz dikilmiş erkek içgüdüsüne seslenmek,⁶² evrensel bir hedef haline getirme didir. Yetişkin erkek çocuklar ve genç erkekler, bu bağlamda en kırılgan ve en fazla risk altında olan iç grubu oluştururlar. CHP liderinin de konuşmalarında onlara ayrı bir yer verdiği görülüyor.

“Benim gencecik filinta gibi evlatlarım Suriye’de şehit olacak, onların gençleri bizim sahillerde denize girecekler, tatil yapacaklar, eğlenecekler. Vicdan var kardeşim.”⁶³

“Bizim 20-25 yaşında pırlanta gibi gençlerimiz gidecek El Bab’ta Suriye için şehit olacak, onların 20, 25, 18, 30 yaşlarındaki gençleri Türkiye’de volta atacak, fiyaka satacak.”⁶⁴

“Daha acı olanı var. Bizim çocuklarımız El Bab’a gidiyorlar Suriye için, Suriye’nin gençleri Ankara’da, İstanbul’da volta atıyorlar. Bu doğru değil.”⁶⁵

“Bizim gençlerimiz El Bab’da şehit olur, onlar burada gezer, eğlenirler. Allah aşkına bunu hangi vicdan kabul ediyor?”⁶⁶

“Bizim çocuğumuz El Bab’a gidecek şehit olacak, Suriyeli gençler Ankara’da volta atacak. Olur mu bu? Vicdan kabul eder mi, ahlak kabul eder mi, iman kabul eder mi? Biz bunları biliyoruz. Neden ‘Hayır’ denmesi gerektiğini söylüyoruz.”⁶⁷

“Bizim çocuklarımız gidecek El Bab’da savaşacak, Suriyeli gençler Türkiye’de volta atacak.”⁶⁸

62 Bkz. Bekir Berat Özipek, “Sığınmacıyı Caninin Önüne Atmak,” *Serbestiyet*, 19 Mayıs 2017, <https://serbestiyet.com/yazarlar/siginmaciyi-caninin-onune-atmak-16806/>

63 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (18 Haziran 2019), 18 Haziran 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-18-haziran-2019?q=Suriyeliler>

64 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Show Tv, Habertürk, Bloomberg Tv Ortak Yayınında Jülide Ateş’in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 10 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-show-tv-haberturk-bloomberg-tv-ortak-yayininda-julide-atesin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>

65 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Polatlı’da Halkla Buluştu, 15 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-polatli-da-halkla-bulustu?q=Suriyeliler>

66 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep’te Muhtarlar ve STK Toplantısında Konuştu, 5 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>

67 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Bursa’da, “Ziraat Odaları, Stk’lar, Mustafakemalpaşa-Karacabey İlçeleri Muhtar ve Azalar Toplantısı”nda Konuştu, 11 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-bursada-ziraat-odalari-stklar-mustafakemalpasa-karacabey-ilceleri-muhtar-ve-azalar-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>

68 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kanal D CNN Türk Ortak Yayınında Doğan Tv Ankara Temsilcisi

“Böyle bir rezalet olmaz, bizim çocuklarımızın işi gücü var benim çocuğum El Bab’a gidecek, Suriye için Suriyeli 35, 25, 15 yaşındaki 20 yaşındaki çocuk Türkiye’de volta atacak. Ben şehit olacağım o burada sefalar sürececek.”⁶⁹

- **“Onlar birinci sınıf, bizim vatandaşımız ikinci sınıf”**

“Bizim vatandaşımız Suriyeliler karşısında ikinci sınıf vatandaş. Önce doktor onları muayene eder, sonra sıra bizim vatandaşımıza gelir. *Kilislilere sesleniyorum Kilis! Seni ikinci sınıf, Suriyeliyi birinci sınıf adam yapana oy verme kardeşim, oy verme, uyan artık uyan!*”⁷⁰

“Vatandaş devlet dairesine gidince ikinci sınıf vatandaş, Suriyeli birinci sınıf vatandaş.”⁷¹

“Öyle yerler var ki, öyle ortamlar var ki bizim vatandaşımız ikinci sınıf, Suriyeli vatandaş birinci sınıf. Hastaneye gidersiniz Suriyeli vatandaş birinci sınıf, bizim vatandaş ikinci sınıf. Dükkân açar yanında esnafın, bizim esnaf vergi verir ikinci sınıf vatandaş, Suriyeli birinci sınıf vatandaş. Ben bütün bunların hepsini biliyorum, bütün ayrıntıları biliyorum.”⁷²

“Onlar birinci sınıf vatandaş bizim vatandaşımız da ikinci sınıf vatandaş. Bizim esnafımız vergi öder, onlar vergi ödemez. Bizim vatandaşımız hastanede sıra bekler onlar sıra beklemez.”⁷³

“Evet” geçsin Suriyelilere vatandaşlık vereceğiz” diyorlar. Türkiye’de Suriyeliler birinci sınıf vatandaş, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı da ikinci sınıf vatandaş.”⁷⁴

“İşsiz yetmiyor bize 3,5 milyon Suriyeli kardeşimiz var. Onlar 1. Sınıf vatandaş, bizim

---

Hakan Çelik’in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 13 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kanal-d-cnn-turk-ortak-yayininda-dogan-tv-ankara-temsilcisi-hakan-celikin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>

- 69 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kocaeli’de STK’larla Bir Araya Geldi, 10 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kocaelide-stklarla-bir-araya-geldi?q=Suriyeliler>
- 70 8 Mayıs 2018 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 7 Haziran 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinde-konustu-08-mayis-2018?q=Suriyeliler>
- 71 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Fox Tv’de” İsmail Küçükkaya ile Çalar Saat” Programına Katıldı (01 Şubat 2019), 4 Şubat 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-fox-tvde-ismail-kucukkaya-ile-calar-saat-programina-katildi-01tr8e?q=Suriyeliler>
- 72 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Mersin İl Başkanlığı Yeni Hizmet Binası Açılış Töreninde Konuştu 14 Mayıs 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-mersin-il-baskanligi-yeni-hizmet-binası-acilis-torende-konustu-14-mayis-2018?q=burnumuzun%20dibinde>
- 73 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep’te Muhtarlar ve STK Toplantısında Konuştu, 5 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantisinde-konustu?q=Suriyeliler>
- 74 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kanal D CNN Türk Ortak Yayınında Doğan Tv Ankara Temsilcisi Hakan Çelik’in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 13 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kanal-d-cnn-turk-ortak-yayininda-dogan-tv-ankara-temsilcisi-hakan-celikin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>

vatandaşımız da 3. Sınıf vatandaş. Onlar hastaneye giderken sıra beklemezler, bizim vatandaşımız sıra bekler. Onlar üniversiteye sınavsız girerler, bizim çocuklarımız üniversite sınavlarına girerler, kazanır mı kazanmaz mı diye bakarlar. Onlar iş yeri açtığında vergi ödemezler, bizim esnaf vergi öder. Şimdi diyorlar ki, 'Evet' oyunu verin, Suriyelilere vatandaşlık vereceğiz. Diyorsanız ki doğrudur, 'Evet' oyu verelim Suriyelilere de vatandaşlık verelim, çocuklarımız işsiz olsun ne yapalım onlar da işsiz olsunlar, fakir olsun onlar da fakir olsunlar diyorsanız gidin "Evet" oyu kullanın."⁷⁵

"Suriyeliler çok iyidir, zaten biz ikinci sınıf vatandaş olmaya alıştık, onlar varsın birinci sınıf vatandaş olsun, onlar vergi vermesiler, hastanede kuyrukta beklemesinler, çocukları sınavsız üniversiteye girsin diyorsanız tercih belli böyle saçma şey olmaz diyorsanız onun da tercihi belli, gidip 'Hayır' oyu kullanılacak. İşin özeti budur."⁷⁶

- **Suriyeliler birinci, Romanlar üçüncü sınıf: "İsyan edeceksiniz, kabul etmiyoruz diyeceksiniz"**

Dezavantajlı gruplara, içinde buldukları olumsuz durumun sebebi veya sebeplerinden biri olarak başka bir dezavantajlı grubu göstermenin veya devletin onlara vermediğini söz konusu öteki gruba verdiğini, onların daha avantajlı hale geldiğini söylemenin sonuçları ciddi olabilir. Bu nedenle sığınmacı karşıtı söylemin en olumsuz versiyonlarından biri bu olabilir.

"Çocuklarıma iyi bir eğitim istiyorum, hastanede adam gibi bir tedavi istiyorum.' 'Suriyelilere baktığın kadar bana bakmıyorsun. Onlara verdiğin para kadar bana vermiyorsun. Onlar birinci sınıf vatandaş, ben Fatih'ten beri buradayım hala 3. sınıf vatandaş.' İsyan edeceksiniz, 'kabul etmiyoruz' diyeceksiniz."⁷⁷

- **"Onların çocukları üniversiteye sınavsız girer"**

Suriyeli sığınmacıların çocuklarının sınavsız üniversiteye girdiklerine ilişkin iddia, gerek devletin ilgili kurumları ve gerekse de bağımsız kaynaklar ve insan hakları dernekleri tarafından defalarca yanlışlandığı halde CHP lideri tarafından dile getirilmeye devam etti. Yıllar içinde sivil toplumdan veya CHP içinden bunun doğru olmadığı konusunda kimsenin bilgi vermemiş olabileceğini düşünmektense bunun tercih edildiğini düşünmek makul görünüyor.

"Şu anda birinci sınıf vatandaşlar kim? Suriyeliler, hastaneye giderler sıra beklemezler, bizim vatandaş para öder onlar para ödemezler. Onların çocukları üniversiteye sınavsız girer, bizim çocuklarımız sınava girecek."⁷⁸

75 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Burdur'da Muhtarlar ve STK'lar Buluşmasında Konuştu, 31 Mart 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-burdurda-muhtarlar-ve-stklar-bulusmasinda-konustu?q=Suriyeliler>

76 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep'te Muhtarlar ve STK Toplantısında Konuştu, 5 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>

77 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu "Dünya Romanlar Günü" Etkinliğinde Konuştu (8 Nisan 2018), 8 Nisan 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-dunya-romanlar-gunu-etkinliginde-konustu-8-nisan-2018?q=Suriyeliler>

78 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kahramanmaraş Türkoğlu İlçesinde Çiftçilerle Bir Araya Geldi, 6 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kahramanmaras-turkoglu-ilcesinde-ciftcilerle-bir-araya-geldi?q=Suriyeliler>

“Suriyelinin oğlu üniversite sınavlarına girmez, doğrudan gider kaydını yaptırır.”⁷⁹

“Bizim çocuklarımız üniversite sınavlarına girmek için dünyanın masrafını yaparlar, onlar asla ve asla sınava girmezler ve üniversiteye girerler.”⁸⁰

“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ikinci sınıf vatandaş, onlar birinci sınıf vatandaş. Onların çocukları üniversiteye sınavsız giriyorlar. Bizim çocuklarımız sınava giriyorlar. Suriyeli esnaf dükkân açtığında vergi ödemiyor, benim esnafım vergi ödüyor. Suriyeli doktora gittiği zaman sıraya girmiyor, para ödemiyor, bizim emekli gittiği zaman para ödüyor ve sıraya giriyor. Kim birinci sınıf vatandaş, kim ikinci sınıf vatandaş?”⁸¹

“Bizim evlatlarımız Arap çöllerinde şehit olurken Suriyeliye sınavsız üniversite hakkı veriliyor neden? Önce siz anayasa değişikliğine evet deyin sonra *Suriyelilere vatandaşlık vereceğiz* diyorlar neden?”⁸²

“Benim çocuğum, sizin çocuğunuz veya herhangi bir vatandaşın çocuğu üniversite sınavlarına girmek için dünyanın kursundan geçer, dünyanın parasını öderiz, sınavı kazanırsa üniversiteye girer. Suriyelinin çocuğu hiçbir sınava girmeden üniversiteye gidip kaydını yaptırıyor.”⁸³

“Suriyeli kardeşlerimiz var ama Suriyelilerin çocukları üniversite sınavına girmezler doğrudan doğruya üniversiteye kabul edilirler. Sizin çocuklarınızı sınava girmeden üniversiteye girebilir mi? O zaman ne diyeceğiz? ‘Hayır’ diyeceğiz.”⁸⁴

“Bizim çocuğumuz üniversiteye gitmek için sınava girecek, onların çocukları sınavsız üniversiteye girecek. Bu adalet mi, hak mıdır, hukuk mudur bu?”⁸⁵

-
- 79 CHP Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu Bursa’da, “Ziraat Odaları, STK’lar, Mustafakemalpaşa-Karacabey İlçeleri Muhtar ve Azalar Toplantısı”nda Konuştu, 11 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-bursada-ziraat-odaları-stklar-mustafakemalpaşa-karacabey-ilceleri-muhtar-ve-azalar-toplantısında-konustu?q=Suriyeliler>
- 80 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep’te Muhtarlar ve STK Toplantısında Konuştu, 5 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantısında-konustu?q=Suriyeliler>
- 81 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Polatlı’da Halkla Buluştu, 15 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-polatlida-halkla-bulustu?q=Suriyeliler>
- 82 CHP Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu, İstanbul’da Basın Toplantısı Düzenledi, 14 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-istanbulda-basin-toplantisi-duzenledi?q=Suriyeliler>
- 83 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kanal D CNN Türk Ortak Yayınında Doğan Tv Ankara Temsilcisi Hakan Çelik’in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 13 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kanal-d-cnn-turk-ortak-yayininda-dogan-tv-ankara-temsilcisi-hakan-celikin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>
- 84 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep’li Kadınlar ve Kadın STK Temsilcileriyle Bir Araya Geldi, 5 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-li-kadınlar-ve-kadın-stk-temsilcileri-yle-bir-araya-geldi?q=Suriyeliler>
- 85 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kocaeli’de STK’larla Bir Araya Geldi, 10 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kocaelide-stklarla-bir-araya-geldi?q=Suriyeliler>

- **“Gizlice vatandaş yapıyorlar, oy kullanıyorlar”**

Vatandaşlığın kazanılmasının kuralları açık ve bu süreç gizlenmeye elverişli olmayıp, Suriyelilere gizlice vatandaşlık verildiğine ilişkin iddialar da doğru değil. Yaklaşık on yıl boyunca Türkiye'deki tüm Suriyelilerin ancak yüzde 3'ünü (110.000 kişi) geçmiyor.⁸⁶

“Hatay'da saat 17.00'den sonra Suriyelileri vatandaşlığa alıyorlar, 17.00'den sonra kayıt yaptırıyorlar, biz müdahale ediyoruz ve iptal ettiriyoruz.”⁸⁷

“Yatağa aç giren 100 binlerce çocuğu düşünün ve oyunuzu öyle kullanın.... Siz de sorumlusunuz. Çünkü oy kullanmak için dışarıdan adam gelmedi. Şimdi Suriyeliler hariç.»⁸⁸

- **“Elimizden işimizi, ağızımızdan ekmeğimizi aldılar”**

“Belki Suriyelilere kızılıyorsunuz niye geldiler buraya diyorsunuz. Elimizden işimizi aldılar, ağızımızdan ekmeğimizi aldılar diye kızılıyorsunuz. Kızacağınız Suriyeliler değil, Suriyelileri buraya getirenlere kızacaksınız.”⁸⁹

- **Pazarıcı, esnaf, çiftçi, işçi, işsiz, emeklilikte yaşa takılan, engelli, stajyer ve diğerleri: Hükümet size vermesi gereken parayı Suriyelilere veriyor**

CHP lideri, yıllar içinde sürekli olarak toplumun çeşitli kesimlerine, içinde buldukları olumsuz ekonomik durumun sebebi olarak Suriyelileri gösteren bir dil kullandı ve bunu devam ettiriyor.

Hükümetin onlara vermesi gerekeni sığınmacılara verdiğini ileri sürmenin, esnaf, işçi, çiftçi ve işsiz vatandaşlara verdiği mesajın, sadece hükümet karşıtı bir mesajdan ibaret olmadığı, toplumun sığınmacılara yönelik tehlikeli bir negatif algı ve tutum geliştirmesine sebep olduğu yıllardır dile getiriliyor. Sığınmacıları kendi haklarını alan, olumsuz durumlarının sebebi olan asalak unsurlar olarak kodlamanın, zaten oldukça kırılğan durumdaki sığınmacılara yönelik ayrımcılığı besleyeceği ve onlara yönelik nefret ve şiddeti beraberinde getireceği, başta insan hakları savunucuları olmak üzere, konuyla ilgili çevreler ve sorumlu siyasetçiler tarafından vurgulanıyor.

“Suriyeliler gelip çalışacak, Afganlar gelip çalışacak, diğerleri çalışacak. Bizim insanımız, büyük kentlerin varoşlarında aç, sefil, yoksul bir hayat sürecekler.”⁹⁰

86 Bekir Berat Özipek-Faik Tanrıku, *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç ve Suriyeli Sığınmacılar –Algılar, Olgular ve Gerçekler*, Nobel Yayınevi, Ankara, 2020, s. 91.

87 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Fox Tv'de” İsmail Küçükkaya ile Çalar Saat” Programına Katıldı (01 Şubat 2019), 4 Şubat 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-fox-tvde-ismail-kucukkaya-ile-calar-saat-programina-katildi-0ltr8e?q=Suriyeliler>

88 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Kırklareli'nde STK'lar, Esnaf Odaları, Sendika Temsilcileri ve Muhtarlarla Bir Araya Geldi, 13 Mart 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kirklarelide-stk-esnaf-odalari-ve-sendika-temsilcileri-ve-muhtarlarla-bir-araya-geldi-13-mart-2019?q=Suriyeliler>

89 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Sivas İmranlı Belediyesini Ziyaret Etti (04 Eylül 2019), 5 Eylül 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-sivas-imranli-belediyesini-ziyaret-etti-04-eylul-2019?q=Suriyeliler>

90 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Tarım Sektörü Temsilcileri ile Görüştü, 18 Nisan 2020, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tarim-sektoru-temsilcileri-ile-gorustu?q=Suriyeliler>

“Çiftçi kardeşime soruyorum. Sandığa git, elini vicdanına koy, oyunu kullan. Efendim ‘para yok’ diyecek. İyi de kardeşim Suriyelilere 35 milyar lira verdin, oraya para var, çiftçiye niye yok?”⁹¹

*“Suriyelilere 35 milyar dolar veriyorsun, emekliye gelince? Bunu söyleyince de ‘Efendim sen ırkçılık yapıyorsun...’ Hayır efendim! Ben kendi insanımın haklarını koruyorum.”*⁹²

“Türkiye’deki Suriyelilere ödenen para 35 milyar dolar. Peki çiftçiye niye ödenmiyor, nedir bu yoksulluk? Kim ödüyor 35 milyar doları? Sizler ödüyorsunuz.”⁹³

“35 milyar dolar Suriyelilere para harcadık” diyor, 35 milyar dolar! 35 milyar dolar harcarsın, emeklilikte yaşa takılan hak aradığı zaman sen ne biçim türedi dersin.”⁹⁴

“Bir tarafta Suriyeli esnaf, bir tarafta Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı esnaf, Suriyeli esnaf vergi ödemez, öbürü vergi öder. Kim ikinci sınıf vatandaş, kim birinci sınıf vatandaş?”⁹⁵

“Esnafın yanında iş yeri açıyor. Açsın mı? Açsın. Bizim esnafımız vergi veriyor, Suriyeli esnaf vergi vermiyor. Bu mudur rekabet? Esnaf kardeşim, hâlâ uyanmadın mı? Sen de hâlâ bu düzene ‘Hayır’ demeyecek misin?”⁹⁶

“Benim esnafım vergi ödeyecek, Suriyeli vergi ödemeyecek.”⁹⁷

“Esnaf dükkân açar bizim esnaf vergi öder, onların esnafı vergi ödemez. Evet, Türkiye’nin gerçeğidir bunlar.”⁹⁸

-
- 91 Cumhuriyet Halk Partisi ve İYİ Parti’nin Ortak Denizli Mitingi, 6 Mart 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/cumhuriyet-halk-partisi-ve-iyi-partinin-ortak-denizli-mitingi-6-mart-2019?q=Suriyeliler>
- 92 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi ve EYT Çalıştayı”nda Yaptığı Konuşma, 22 Ekim 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglunun-turkiyede-sosyal-guvenlik-sistemi-ve-eyt-calistayinda-yaptigi-konusma?q=Suriyeliler>
- 93 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Burdur’da STK Temsilcileri ve İş İnsanlarıyla Bir Araya Geldi, 6 Mart 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-burdurda-stk-temsilcileri-ve-is-insanlariyla-bir-araya-geldi-06-mart-2019?q=Suriyeliler>
- 94 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 30 Ekim 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-30-ekim-2018?q=Suriyeliler>
- 95 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kanal D CNN Türk Ortak Yayınında Doğan Tv Ankara Temsilcisi Hakan Çelik’in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 13 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kanal-d-cnn-turk-ortak-yayininda-dogan-tv-ankara-temsilcisi-hakan-celikin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>
- 96 28 Şubat 2017 Tarihli TBMM Grup Toplantısı, 28 Şubat 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/28-subat-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>
- 97 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kocaeli’de STK’larla Bir Araya Geldi, 10 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kocaelide-stklarla-bir-araya-geldi?q=Suriyeliler>
- 98 CHP Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu Bursa’da, “Ziraat Odaları, STK’lar, Mustafakemalpaşa-Karacabey İlçeleri Muhtar ve Azalar Toplantısı”nda Konuştu, 11 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-bursada-ziraat-odaları-stklar-mustafakemalpaşa-karacabey-ilceleri-muhtar-ve-azalar-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>

Bir çocuğun ölümü dolayısıyla: Hukuki ve ahlaki açıdan tespitler

Portre: Hamza Acan

Hamza, 2003'te Şam kırsalındaki Sinti Zeyneb'de dünyaya geldi. Anaokulu ve ilkokulun ardından 2013'te ailesiyle birlikte Türkiye'ye geldi. Bursa'da okuldan çıkar çıkmaz pazara gidip orada bir tezgahta günde 10 TL'ye çırak olarak çalışmaya başladı.

Bir çocuk olarak işin ağırlığından şikayetçi değildi. Her seferinde pazar başka yerde kurulduğundan, bazen otobüse binip gündeliği yol parasına vermekten de.

Hamza 14 yaşına geldiğinde okuldan çıktı ve pazarda çalışmaya devam etti. Ama akşamüzeri bir kursta dil dersi almayı da ihmal etmedi.

Futbolu seviyordu, mahallede tatil günlerinde arkadaşlarıyla maç yapıyordu. Bursaspor'u

tutuyordu ve bir gün kendisi de o formayı giyerek oynamanın hayalini kuruyordu.

O gün pazarda Suriyeli bir kadın pazarcılarla anlaşamayınca yandaki tezgahdakiler ondan tercüme etmesini istediler. Hamza tercüme derken kadına ağır küfürler edildiğini görünce onu savunmaya çalıştı. Bir anda tartışma dört pazarcının ona saldırısına dönüştü. İçlerinden biri taşla Hamza'nın başına taşla vurdu.

"Ben bu dünyadan artık bir şey istemiyorum" diyor babası, "sadece çocuğumun hakkını."⁹⁹

"Pazarcının günahı ne?"

Bursa'da 15 Temmuz 2020 tarihinde pazarda Suriyeli sığınmacı bir kadına yönelik tacize müdahale etmeye çalışan 17 yaşındaki Suriyeli sığınmacı genç Hamza Acan, pazarcılar tarafından öldürüldü.

Acan, son yıllarda nefretten şiddete evrilen sığınmacı düşmanlığının çocuk yaştaki kurbanlarından biri. Nefret ifadesinin cezalandırılmasını savunanlar, bir gruba yönelik olarak nefret üretiminin hemen ardından şiddetin geldiğine dikkat çekerler. Hukuki bakımdan bir ilişkinin her durumda kurulabileceğini düşünmek güç olabilir. Söz konusu saldırı veya cinayetin failinin, somut olarak hangi propagandadan etkilendiğini veya bardağı taşıran o son kötü sözü kimden duyduğunu kanıtlamak da öyle.

Ancak *ifade* ile *cinayet* arasında bağlantı kurmak hukuki bakımdan güç olsa da, yaşadığımız ülkede bir insan grubuna yönelik nefret şiddete dönüşmeye başlamışsa, ahlaki bakımdan o grubu hedef gösteren açıklamaların yanlış olduğunu tespit etmek hiç de güç değildir.

"Suriyelilere 35 milyar dolar para harcadın, sen bunun hesabını verecek misin? Tasarruf deyince engelledin... Peki, kardeşim 35 milyar dolar, dile kolay 35 milyar dolar harcadınız. Esnafın günahı ne, çiftçinin günahı ne, pazarcının günahı ne?"¹⁰⁰ diyor CHP lideri.

99 Hamza Acan'ın ailesiyle 5 Mayıs 2021'de gerçekleştirdiğim görüşme notlarından.

100 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun Uşak Mitinginde Yaptığı Konuşma, 1 Mart 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-nun-usak-mitinginde-yaptigi-konusma-01-mart-2019?q=pazarc%C4%B1>

Pazarcının içinde bulunduğu ekonomik sıkıntının, onlara verilmesi gerekeni hükümetin Suriyelilere vermesinden kaynaklandığını söylemek, hukuki bakımdan gösterilebilir bir ilişkiyi ifade etmeyebilir; dolayısıyla bir cinayet gerekçesi olmayabilir. Belki o pazarcılar, bu tür açıklamaları hiç duymamış ve cinayeti bambaşka bir gerekçeyle işlemiş de olabilirler.

Ama böyle bir ortam, her halükarda, sığınmacıya yönelik olarak yükselen nefreti çoğaltmamak için sorumlu bir dil kullanmayı gerektirir.¹⁰¹ Siyasi aktörlerin, özellikle de bir siyasi liderin, "sığınmacıya 35 milyar dolar harcanmasını" işçiye, işsive veya pazarcıya şikayet etmesinin sonuçları üzerinde düşünmesi gerekir.

Özellikle de bunları söyleyen lider, gerçekte sığınmacılar için 35 milyar dolar harcandığına inanmadığını daha önce dile getirmişse.¹⁰²

• "İşsiz genç arkadaşım, hâlâ isyan etmeyecek misin?"

Suriyeli sığınmacıların varlığının işsizliği artırdığı konusundaki algı, konuyla ilgili bilimsel çalışmalar ve hatta CHP'nin 2015'te hazırladığı bir rapor¹⁰³ tarafından teyit edilmiyor. Ancak siyasi söylem, işsizlere de sığınmacılar üzerinden seslenecek şekilde kuruluyor.

"Şimdi bir şey daha düşünüyorlar, 4 milyon Suriyeli var 'Evet' çıkarsa Suriyelilere de vatandaşlık verecekler. Gözünüz aydın, eğer siz diyorsanız ki zaten nüfusumuz az, zaten çocuklarımızın hepsi iş, güç sahibi fabrikalar işçi arıyor dolayısıyla mecburen dışardan işçi ithal edeceğiz diyorsanız gidin 'Evet' oyu verin."¹⁰⁴

"... kimisi 3,5 milyon Suriyeli var diyor. Sayı, emin olun 4 milyondan az değil. Değerli arkadaşlarım, bizim gençlerimiz, çocuklarımız Suriye için Suriye'de şehit oluyor. Bizim çocuklarımız, bizim evlatlarımız, Anadolu'nun gariban ailelerinin çocukları Suriye için gidiyorlar, Suriye'de şehit oluyorlar. Onların gençleri? Türkiye'de. Nasıl oluyor bu? Üstelik iş bulup çalışıyorlar. Bizim evlatlarımız, bizim çocuklarımız işsiz, onların işi var; sigortaları yok, düşük ücretle çalışıyorlar, bizim çocuklarımıza iş kapısı kapanmış durumda. Nasıl oluyor bu? İşsiz genç arkadaşım, hâlâ isyan etmeyecek misin?"¹⁰⁵

101 "Nefret" ile "şiddet" arasında bağlantı olsun veya olmasın, toplumun bir kesimine karşı nefret yayan sözler sarf edenlerin, daha sonra o toplum kesimine bir saldırı olduğunda kendilerini rahatsız hissetmeleri, vicdanen bir sorgulama yapmaları ve bu tür söylemlerden kaçınmaları doğru olur. Bkz. Bekir Berat Özipek, "Sığınmacıyı Caninin Önüne Atmak," *Serbestiyet*, 19 Mayıs 2017, <https://serbestiyet.com/yazarlar/siginmaciyi-caninin-onune-atmak-16806/>

102 Bkz. Kılıçdaroğlu'nun "Suriyelilere 35 milyar dolar harcandı mı?" başlığı altında yer verilen sözleri.

103 CHP Bilim Kurulu tarafından hazırlanan "Suriye ve Irak Krizleri: Türkiye'nin Ödediği Fatura" (Nisan 2015) başlıklı rapor, makul ve serinkanlı bir dille kaleme alınmış önemli bir çalışma. Bu rapor da algı ile olgu arasındaki farka işaret ediyor:

"Yerel halk arasında Suriyelilerin işsizliği artırdığı konusunda şikâyetler olsa da resmi rakamlar bunu tam olarak teyit etmemektedir. Suriyeli göçmenlerin yoğun yaşadığı Gaziantep ve Kilis'te işsizlik 2011-2013 döneminde gerilemiştir. 2011'de Gaziantep ve Kilis'te işsizlik oranı sırasıyla % 14,4 ve % 12,7 iken; 2013'te bu illerimizde işsizlik oranı sırasıyla % 6,9 ve % 7,7 olmuştur. Buna karşın, Mardin ve Şanlıurfa'da işsizlik oranlarında ciddi artış olduğu anlaşılmaktadır. 2011'de Mardin ve Şanlıurfa'da işsizlik oranları sırasıyla % 12,3 ve % 8 iken; 2013'te % 20,6 ve % 16,3'e çıkmıştır." http://faikoztrak.com/wp-content/uploads/2015/04/Rapor_Suriye-ve-Irak-Krizleri_T%C3%BCrkiyenin-%C3%96dedi%C4%9Fi-Fatura.pdf

104 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kocaeli'de STK'larla Bir Araya Geldi, 10 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kocaelide-stklarla-bir-araya-geldi?q=Suriyeliler>

105 28 Şubat 2017 Tarihli TBMM Grup Toplantısı, 28 Şubat 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/28-subat-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

“İşsiz yetmiyor bize 3,5 milyon Suriyeli kardeşimiz var.”

“Bizim çocuklarımız işsiz, Suriye’den gelen asgari ücretin altında merdiven altı atölyelerde ya da belli fabrikalarda asgari ücretin altında çalışan Suriyeliler var mı? Var. Çok mu? Çok. Peki, benim evladım işsizken onlara iş kapısını açan düzen adil bir düzen midir?”¹⁰⁶

- **“Vergi vermezler, denetlenmezler”**

Göç süreçlerinde ilk zamanlar, yeni bir hayata ve topluma tutunma çabasını desteklemek için resmi evrak ve vergi konularında kolaylık gösterilmesi Cumhuriyet öncesi geçmişten günümüze yapılagelen bir uygulama. Ancak bu geçici uygulama yıllardır söz konusu olmayıp, Suriyeli sığınmacılar da işyeri açma, ruhsat, vergi ve diğer tüm yükümlülükleri yerine getirmek durumundadırlar. Hatta son yıllarda bu propagandanın da etkisiyle bazı illerde onları sıkıştıran, haksız yere ceza kesen polis ve belediye zabıtası şikâyetleri söz konusu.

“Suriyeliler hastaneye giderler asla sıra beklemezler, katkı payı asla ödemezler, bizim simitçi hastalansın gider katkı payı öder. Boyacı hastalansın katkı payı öder ve sırasını bekler.”¹⁰⁷

“Sevgili kardeşim, sen vergi verirsin, vergi levhası asarsın, dükkânın denetlenir, yeri gelir işçiye ücret ödersin, bankadan kredi çekersin, her türlü zorluğa katlanırsın. Suriyeli kardeşlerimiz vergi vermez, vergi levhası asmaz, kayıt dışı çalışır, hastaneye gittiğinde para ödemez, herhangi bir derdi varsa da derhal hükümet yardımına koşar her türlü sorununu çözer, seni ise açlığa ve yoksulluğa mahkum eder. Sen bunu bileceksin kardeşim.”¹⁰⁸

“Esnaf dükkân açar, bizim esnaf vergi öder, onların esnafı vergi ödemez. Evet, Türkiye’nin gerçeğidir bunlar.”¹⁰⁹

- **“İş dünyasında ayrıcalıkları var”**

“Suriyelilerin şirket kurmaları ve bunların bizim iş adamlarına göre bazı ayrıcalıkları olmaları, örneğin hiç denetlenmemeleri, vergi ödememeleri, sigorta ödememeleri gibi bazı ayrıcalıkları var.”¹¹⁰

106 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 7 Mart 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/7-mart-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

107 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kanal D CNN Türk Ortak Yayınında Doğan TV Ankara Temsilcisi Hakan Çelik’in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 13 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kanal-d-cnn-turk-ortak-yayininda-dogan-tv-ankara-temsilcisi-hakan-celikin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>

108 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 20 Kasım 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-20-kasim-2018?q=Suriyeliler>

109 CHP Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu Bursa’da, “Ziraat Odaları, STK’lar, Mustafakemalpaşa-Karacabey İlçeleri Muhtar ve Azalar Toplantısı”nda Konuştu, 11 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-bursada-ziraat-odaları-stklar-mustafakemalpaşa-karacabey-ilceleri-muhtar-ve-azalar-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>

110 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Hatay Sanayici ve İşadamları Derneğinde Konuştu, 2 Mart 2019,

- **“Hastanede de ayrıcalıkları var. Doktor önce onları muayene eder, daha iyi tedavi edilirler, hiçbir ücret ödemezler”**

Hastanede daha özel bir tedavi gördükleri, öncelikli oldukları veya sağlık harcamalarının tümünü devletin karşılaştığı şeklindeki iddialar da defalarca yanlışlanan ama yaygın biçimde dile getirilen iddiaları ifade ediyor.

“İş dünyasında da değil hastanede de ayrıcalıkları var. Onlar daha iyi tedavi edilirler, hiçbir ücret ödemezler.”¹¹¹

“Hastaneye başvurduğunuzda 14 ayrı ödemeyle karşı karşıya kalıyorsunuz, 14 ayrı ödeme! İlaç alırsanız tamam, muayene olursanız tamam, erken muayene olursanız tamam, ne adım atarsanız para ödüyorsunuz. Ama bir şey var, hiçbir Suriyeli bunları ödemiyo, tamamını biz ödüyoruz, bizim insanlarımız ikinci sınıf, onlar birinci sınıf vatandaşı. Ben bunu söyleyince vay sen Suriyelilere karşı mısın? Ben önce kendi ülkemın insanının çıkarlarını savunmakla görevliyim, önce benim ülkemın ve kendi insanımın çıkarlarını savunmak zorundayım.”¹¹²

“Kilisli hastanede sağlık tedavisi göremiyor, Kilisli hastaneye gidemiyor, Suriyelilere hizmet veriliyor. Elbette onlara da hizmet verilsin ama bu tablo Kilislilerin kaldıracığı bir tablo değil arkadaşlar.”¹¹³

AYRINTI: CHP Raporu CHP liderinin sözlerini doğrulamıyor: Sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimlerinde ciddi sorun var

CHP'nin hazırladığı rapor, liderinin sözlerini doğrulamıyor. Temel sağlık hizmetleri dışında sığınmacılar hastanelerden bedava yararlanmıyor ve daha iyi hizmet almıyorlar.

CHP'nin 2016 tarihli Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu Mülteci Raporu, sayfalar boyunca bunun tersini anlatıyor. Okuyalım:

“Bakanlığın belirlediği hizmetler dışında kalan sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için mültecilerin ödeme yapması gerekmektedir”

“Sağlık hizmetlerinden sadece kimlik kartı olan geçici korunanlar yararlanabilmekte, Sosyal Güvenlik Kurumu provizyonu alınamayanlar ile henüz kaydı yapılamayanlar sadece acil sağlık hizmetlerinden ve halk sağlığını tehlikeye düşürebilecek salgın ve bulaşıcı hastalık durumlarında birinci basamak sağlık hizmetlerinden faydalanabilmekte, diğer hizmetlerden faydalanamamaktadır.

Bunun yanında geçici koruma altındakiler sadece kayıt yaptırdıkları ildeki sağlık hizmetinden yararlanabilmekte, diğer illerdeki kurumlara belirlenen usule göre sevk edilmekte, ancak sevksiz başvuramamaktadırlar.

<https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-hatay-sanayici-ve-isadamlari-derneginde-konustu-2-mart-2019>

111 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Hatay Sanayici ve İşadamları Derneğinde Konuştu, 2 Mart 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-hatay-sanayici-ve-isadamlari-derneginde-konustu-2-mart-2019?q=Suriyeliler>

112 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (13 Kasım 2018), 15 Kasım 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantısında-konustu-13-kasim-2018?q=Suriyeliler>

113 26 Nisan 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 26 Nisan 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/26-nisan-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

Acil durumlar hariç, sevk olmaksızın üniversite hastaneleri ve özel hastanelerden faydalanamamaktadırlar. Geçici korunanlara Genel Sağlık Sigortalıları için sunulan sağlık hizmetleri dışında sağlık hizmeti sunulmamaktadır. Türkiye’de Suriyeliler için tıbbi tedaviye erişim konusunda kayıt ön koşulu bulunmakta, kayıtlı olmayanlar sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadır. Ancak mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimleri konusunda ciddi sorunlar bulunmaktadır.

Bakanlığın belirlediği hizmetler dışında kalan sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için mültecilerin ödeme yapması gerekmektedir.”¹¹⁴

Hangi açıklama doğru? Birbirine zıt iki söylemin eşzamanlı kullanımı nasıl mümkün olabiliyor? Bu tür bir “doublespeak” neden var? Rapor 2016’da CHP tarafından ve CHP milletvekilleri tarafından kaleme alındığına göre CHP lideri kendi partisinin hazırladığı raporu okumamış olabilir mi? Ya da raporu yazan milletvekilleri bu konuda onu hiç uyarmamış olabilirler mi? Yoksa CHP lideri gerçek durumu -hiç değilse 2016’dan beri- bildiği halde, beş yıldır ayrımcı önyargıyı köpürtecek biçimde bir manipülasyonu mu tercih ediyor?

Bu soruların cevabı ne olursa olsun, ortada izah edilmesi gereken bir çelişki var.

• Hastanede stajyer öğrencilerden alınan yemek parası: “Suriyelilere bedava veriyorsun, bizim çocuklarımız ikinci sınıf vatandaş mı?”

Sığınmacı karşıtı propaganda, hiçbir kesimi ihmal etmiyor. Her kesime, devlet tarafından ödenmeyen bir gideri veya karşılanmayan harcaması Suriyeliler üzerinden hatırlatılıyor. Hastanede staj yapan öğrenciler de ihmal edilmiyor.

“Hastanelerde görev yapan çalışan, pratiklerini, uygulamalarını artırmak isteyen öğrencilerden yemek parası almaya başladılar. Şimdi ben Türkiye Cumhuriyetindeki bütün vatandaşlara, bütün annelere, babalara seslenmek istiyorum. Suriyelilere bedava veriyorsun, hastane de bedava, ilaç da bedava, bizim öğrencilere niye paralı? Yani bizim çocuklarımız ikinci sınıf vatandaş mı?”¹¹⁵

AYRINTI: İki Dilli Söylem Örneği: Harcanmayan Paranın Sorulan Hesabı

CHP’nin sığınmacılarla ilgili istikrarlı biçimde dile getirdiği iddialardan biri, Ak Parti Hükümetinin Suriyelilere 35 milyar dolar harcadığı eleştirisinde somutlaşıyor. Ancak CHP böyle büyük miktardaki bir harcamanın yapıldığına gerçekten inanıyor mu? Kemal Kılıçdaroğlu, böyle bir harcamanın yapılmadığını geniş biçimde dile getiriyor.

Aşağıdaki ifadeler CHP liderinin 2017’deki bir grup konuşmasından. Orada oldukça açık biçimde harcanmadığını ifade ediyor.

“Suriyelilere 35 Milyar dolar harcanmadı”

“Gitti Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda, bütün dünyanın önünde dedi ki ‘Suriyelilere 30 milyar dolar para harcadık.’ İyi peki kardeşim. Ben de çıktım sordum ‘Ya bu Suriyelilerin büyük bir kısmı sefalet içinde yaşıyor, çocukları dilencilik yapıyor, kadınlar çöpleri karıştırıyor.’”¹¹⁶

114 CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu Mülteci Raporu, Sınırlar Arasında İnsanlık Dramından İnsanlık Sınavına, 20 Haziran 2016, <http://www.madde14.org/images/7/7e/CHPSinirlarArasinda2016tur.pdf>

115 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 4 Aralık 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-4-aralik-2018?q=Suriyeliler>

116 5 Aralık 2017 Tarihli TBMM Grup Konuşması (Ankara Arena Spor Salonu), 5 Aralık 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/5-aralik-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi-ankara-arena-spor-salonu?q=Suriyeliler>

CHP lideri 35 milyar doların dolaylı biçimde harcanmış olabileceğine de inanmadığını, bu yöndeki hükümet açıklamalarını eleştirirken yine net bir dille ortaya koyuyor. Bu paranın altyapı vb. çalışmalara harcandığını hiçbir şekilde kabul etmiyor:

"Bu 30 milyar doları nerede harcadın, kimin için harcadın, ne zaman harcadın?" Recep Akdağ kalktı cevap verdi, efendim diyor 'yol yaptık, yoldan Suriyeliler geçmiyor mu?' Allah akıl fikir versin. Demek ki eskiden hiç yol yoktu, bunlar Suriyeliler gelince yol yapmaya başladı. Ya bari akli başında bir adam çıkarın, doğru dürüst cevap versin. 'Yol yaptık, Suriyeliler geçti, 30 milyar doları buraya harcadık.' Vallahi de billahi de buraya harcamadın!"¹¹⁷

Hükümetten gelen bir açıklama da bu harcamanın önemli bölümünün sivil toplumun göçün başlangıcından itibaren gerçekleştirdiği gönüllü faaliyetlerin evrensel ölçülerle muhasebeleştirilmesinden oluştuğu şeklinde. CHP lideri bunu da ikna edici bulmuyor ve "içinizde 20 milyar dolar para harcayan milleti duydunuz mu hiç?" diye soruyor:

"Peki, abileri konuştu Sayın Erdoğan. Efendim diyor 'Suriyeliler için AFAD eliyle 2,3 milyar dolar harcadık. Belediye olarak 6 milyar dolar harcadık, sivil toplum vasıtasıyla 1,2 milyar dolar harcadık. Asıl büyük yardımı milletimiz yapıyor' diyor. Şimdi topladım hepsi 9,5 milyar dolar ediyor. E 30 milyar dolar?"

Çıkardık 9,5 milyarı 30 milyardan, 20 milyar 500 milyon dolar ortada yok. E nerede bu para? "Efendim milletimiz bu parayı harcadı..." İçinizde 20 milyar dolar para harcayan milleti duydunuz mu hiç?"¹¹⁸

Oldukça net biçimde böyle bir harcamanın yapılmadığı konusunda etraflıca bir açıklama yapan CHP lideri, sonraki zamanlarda bu söylemin tam aksi bir siyasi söylemi kullandı. Çiftçi, esnaf ve diğerleri kalırken,

onlara harcanması gereken parayı hükümetin neden Suriyelilere harcadığını sordu; hükümetin onlara neden 35 milyar dolar verdiğinin hesabını sordu ve izleyen yıllar içinde de sormaya devam ediyor.

"Neden Suriyelilere 35 Milyar dolar harcadı?"

"Suriyeliler için kaç lira harcadık? 36 milyar lira, eski parayla 36 katrilyon lira. Bizim vatandaşımız hastaneye gider sıra bekler, Suriyeli sıra beklemez. Bizim vatandaşımız hastanede, eczanede para öder, Suriyeli ödemez yani bizim vatandaşımız kendi ülkesinde ikinci sınıf vatandaş. Sevgili vatandaşım, bu düzene hâlâ "Hayır" demeyecek misin?"¹¹⁹

"Bizim vatandaş hastalanır hastaneye gider para öder, Suriyeli gider para ödemez. Bugüne kadar kaç lira ödedik? 25 milyar dolar! Övünüyorlar 25 milyar dolar ödedik diye."¹²⁰

"Ve sen kalktın başımıza bu belayı açtın, bir de Suriyeliler için 35 milyar dolar para harcadığını söyledin. Millet açlıktan kırılıyor, 35 milyar dolar!"¹²¹

Elli sefer söyledik şu Suriye'nin işine karışmayın kardeşim. Suriye'ye müdahale etmeyin kardeşim, oraya suyla gidin, bir bidon suyla gidin. Bunlar bir bidon suyla gitmediler yangını söndürmek için, bir bidon benzinle gittiler, fatura ne oldu? 3,5 milyon Suriyelimiz var.

117 Aynı yerde.

118 Aynı yerde.

119 28 Şubat 2017 Tarihli TBMM Grup Toplantısı, 28 Şubat 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/28-subat-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

120 CHP Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu Bursa'da, "Ziraat Odaları, Stk'lar, Mustafakemalpaşa-Karacabey İlçeleri Muhtar ve Azalar Toplantısı"nda Konuştu, 11 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-bursada-ziraat-odalari-stklar-mustafakemalpaşa-karacabey-ilceleri-muhtar-ve-azalar-toplantisinde-konustu?q=Suriyeliler>

121 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 18 Haziran 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinde-konustu-18-haziran-2019?q=Suriyeliler>

“40 Milyar dolar, eski parayla 240 Katrilyon lira”

“Milyonlarca insanın açlıktan nefesi kokuyor, 40 milyar doları Suriyeliler için harcadık.”¹²²

“Suriyelilere 35 milyar dolar veriyorsun, emekliye gelince yok”¹²³

Kılıçdaroğlu 40 milyar dolar ödendiğine inanıyor mu? Daha somut bir ifadeyle, Suriyeliler için devlet kasasından bu meblağın çıktığına düşünüyor mu? Bazı konuşmaları, onun böyle düşünmediğini (ya da böyle olmadığının farkında olduğunu) gösteriyor.

Ve vatandaş haklı olarak şu soruyu soruyor; 40 yıldır ben bu devlete vergi veriyorum, bana 40 gün bakmadı ama Suriyelilere kaç lira harcadı? 40 milyar dolar; Türk Lirası ile 240 milyar Türk Lirası. Suriyelilere harcadığı para 240 milyar. Eski parayla 240 katrilyon lira.

“Kim ödüyör 35 milyar doları? Sizler ödüyorsunuz”

“Türkiye’deki Suriyelilere ödenen para 35 milyar dolar. Peki, çiftçiye niye ödenmiyor, nedir bu yoksulluk? Kim ödüyor 35 milyar doları? Sizler ödüyorsunuz.”¹²⁴

“Para yok, para yok diyorsun Suriyelilere çıktın dedin ki 30 milyar dolar para verdik. 30 milyar dolar demek ki var veriyorsun. Peki, çiftçi ne istedi yani?”¹²⁵

“Çiftçiye para yok, Suriyelilere kaç lira para harcadılar biliyor musunuz? 30 milyar dolar. Ben söylemiyorum onlar söylüyorlar. Suriyelilere 30 milyar dolar para harcadık. Onlar oldu birinci sınıf vatandaş, Karadenizlinin fındık üreticisi oldu ikinci sınıf vatandaş. Bunun hesabını soracaksınız.”¹²⁶

Odaklanma: 35 Milyar Dolar Meselesi Nedir?

Türkiye’nin 2011 yılından itibaren, Suriyeliler için yaptığı maddi yardımların tam bir muhasebesini yapmak kolay değil. Bu durum, rakamlar üzerinden yapılan siyasi spekülasyonlara da kapı aralıyor. Ancak yine bu durum, yaklaşık bir hesabın yapılamayacağı anlamına da gelmiyor.

AFAD, 2015 itibarıyla Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılara yaptığı harcamayı 5,2 milyar dolar olarak açıklamıştı. Küresel İnsani Yardım 2019 raporuna göre, Türkiye 8.339 milyar dolarlık yardımla en çok uluslararası insani yardım yapan ülke. TBMM’nin Göç ve Uyum 2018 Raporu OECD’nin çıkarmış olduğu kişi başına maliyeti esas alarak, bu rakamı 19,2 milyar olarak hesaplıyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan 30 milyar dolardan söz ediyor.

Bu durumda rakamlar arasındaki farklılığı nasıl açıklamalı?

TBMM’nin Göç ve Uyum 2018 Raporu, bu harcamaları ilki faturalı doğrudan, diğeri ise hizmet vermek için tahsis edilen dolaylı hizmetlerden kaynaklandığını belirtiyor. Dolaylı harcamalara daha çok konteynerin yapılması sırasında kamu araçlarının kullanımı ve bu altyapı

122 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 14 Ocak 2020, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinde-konustu-14-ocak-2020?q=Suriyeliler>

123 “Kılıçdaroğlu’ndan Erdoğan’a: Suriyelilere 35 Milyar Dolar Veriyorsun. Emekliye Gelince Yok,” *Sputnik*, 22.10.2018, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201810221035772164-kemal-kilicdaroglu-erken-emeklilik/>

124 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Burdur’da STK Temsilcileri ve İş İnsanlarıyla Bir Araya Geldi, 6 Mart 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-burdurda-stk-temsilcileri-ve-is-insanlariyla-bir-araya-geldi-06-mart-2019?q=Suriyeliler>

125 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun Alaşehir Üzüm Mitingi’nde Yaptığı Konuşma, 28 Eylül 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglunun-alasehir-uzum-mitinginde-yaptigi-konusma-28-eylul-2017?q=Suriyeliler>

126 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun “Fındık Üreticileri ve Halkla Buluşma” Mitinginde Yaptığı Konuşma, 20 Eylül 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglunun-findik-ureticileri-ve-halkla-bulusma-mitinginde-yaptigi-konusma-20-eylul-2017?q=Suriyeliler>

hizmetlerinden Suriyelilerin faydalanması örnek veriliyor. Meclis raporu buna bağlı olarak OECD'nin çıkarmış olduğu "kişi başına maliyeti" esas alarak Suriyelilere yönelik harcamalarla ilgili bir hesaplama yapıyor.

Rakamlar arasındaki dramatik farklılık, hesaplama yöntemindeki farklılıktan da kaynaklanıyor. Birleşmiş Milletler başta olmak üzere pek çok kurum, sığınmacılara yönelik harcamaları sadece devletlerin doğrudan harcamalarına dayalı faturalardan hareketle hesaplamıyor; aynı zamanda dolaylı harcamaları da hesaba katıyor. Bunun yanında, bazı durumlarda devletlerin harcamalarını da aşacak biçimde, sivil toplumun insani, dini veya hayır amaçlı gönüllü çalışmalarını; maddi yardım, erzak, giyecek, konut, sağlık, eğitim ve uyum amaçlı çok boyutlu dayanışma faaliyetlerini de bu maliyetin içinde bir şekilde muhasebeleştiriyor. Böylece, sığınmacılara o ülkenin yardımı ile ilgili yaklaşık bir hesap çıkarıyor. 2017 yılında, dönemin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya da "Bugün Suriyeli kardeşlerimiz için yaptığımız 30 milyar dolar üzerindeki harcamaların içinde, yarısından çoğu gönüllülerin, sivil toplum kuruluşların yaptığı harcamalar." demişti. Bazı yetkililer de söz konusu 30 milyarın önemli bir bölümünün toplumun yardımları olduğunu teyit ediyor.

Bu hesaplama biçimi, toplumu ve devletiyle bir ülkenin sığınmacılara yönelik yardımlarını bir bütün olarak ortaya koyma çabasını yansıtmaması bakımından önemli olabilir. Ancak en az iki konuda sorunlu görünüyor. Birincisi, ölçülebilir olanı (doğrudan yardım), az ölçülebilir olanı (dolaylı yardım) ve ölçülebilir olmayanı (gönüllü yardım) aynı hesabın içinde değerlendiriyor. Bir anlamda "elmalarla armutları" aynı kefede tartmış oluyor ve bu yönüyle subjektif bir nitelik taşıyor. İkincisi ise, bireylerin gönüllü desteklerini de sığınmacılara yapılan devlet harcamalarıyla birlikte alarak, sanki devlet bütçesinden bir anda devasa bir para aktarılmış imajı doğuruyor ve ayrımcı ön yargıyı körüklemeye hizmet ediyor.

Devlet destekleri ile ilgili tartışmalar, seçim dönemleri başta olmak üzere, sürekli gündem konusu oluyor. Yetkililer 30 milyar dolar gibi dolaylı desteklerle sivil toplumun gönüllü faaliyetlerini de içeren bu büyük rakamın iç siyasette araçsallaştırıldığını ve muhalefet tarafından "Emekliler, size verilecek zammı Suriyelilere veriyorlar." şeklinde kullanıldığını gördükleri hâlde neden bu söylemde ısrar ediyorlar? Çünkü dünyadan daha fazla destek almak için, Türkiye'nin üstlendiği maliyetin büyüklüğünün altını çizmek istiyorlar.

Öyle veya böyle, iktidarın "Suriyelilere 30 milyar dolar harcadı" söylemini açıklığa kavuşturması, sivil toplumu anmadan böyle bir rakamdan söz etmemesi, muhalefetin de devletten daha fazla maddi destek bekleyen toplum kesimlerini sığınmacılara karşı kışkırtacak söylemlerden vazgeçmesi doğru olur.¹²⁷

Tehcir: Yüz Yıl Sonra Yeniden...

CHP'nin Suriyelileri göç ettirme vaadi, sığınmacıları tedirgin etmesinin yanında, onun değiştiğine ve İttihatçı geleneğinden artık sıyrıldığına işaret eden yorumları da yanlışlayan en önemli göstergesi oluşturuyor. Özellikle CHP'nin konjonktürel demokrat olduğu ve demokrasi retoriğinin altında değişmeden devam eden bir "İttihat Terakki-CHP siyasi geleneği"nin olduğu yönündeki eleştirileri dile getirenler açısından partinin Suriyelilere yönelik yaklaşımı, geçmişte Ermenilere yönelik tehcir kararı alan yaklaşımının değişmediğinin bir örneğini oluşturuyor.

Kemal Kılıçdaroğlu, Tehciri "önce Suriye'yi onarıp sonra göndereceğiz" şeklinde veya "sevgili kardeşim"le başlayan "insani" bir dil kullanarak yapsa da satırlar arasına sızan nefret duygusu "artık yeter, bak burnumuzun dibinde oturuyorsun buyur git kendi ülkeneye" türü ifadelerle görünürlük kazanıyor. Ama söylem veya retorik ne olursa olsun, sonuçta önerilenin çok sert ve gayri insani bir talep, zorunlu göç olduğu gerçeğini değiştiriyor.

127 Bekir Berat Özipek-Faik Tanrıku, *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç ve Suriyeli Sığınmacılar –Algılar, Olgular ve Gerçekler*, Nobel Yayınevi, Ankara, 2020, ss. 56-61'den kısaltıldı.

"Evet, Suriyelileri göndereceğiz, ama Suriye'yi onaracağız. Suriye'de yolu, köprüyü, hastaneyi, parkı, her şeyi yapacağız. Parayı Beşer Esad'dan ve Avrupa Birliğinden alacağız."¹²⁸

"Suriye'de savaş bitecek bütün Suriyelileri kendi ülkelerine göndereceğiz bu kadar basit. Onları almak ve vatandaşlık vermek istiyorlar."¹²⁹

"AK Parti'ye oy veren bütün vatandaşlarım sizlere sesleniyorum, Suriyelilerden memnunsanız başımın üstüne, memnun değilseniz niçin bunlar geldiler diye şikâyet ediyorsanız, onlara Suriye'de iyi yer yapıp, onları Suriye'ye gönderecek olan parti Cumhuriyet Halk Partisidir, bunu yapacağız."¹³⁰

"Suriyeli kardeşlerime diyeceğim ki, 1 milyon 700 bin kardeşim, git kardeşim baba ocağına geri dön, sana her türlü yardımı yapacağım. CHP iktidarında Suriye'ye huzur geldi, git kardeşim kendi ülkende çalış diyeceğim. Ben bunu söyledim. Söyledim, ama ne AKP'nin kalemşorları, ne de AKP'nin yöneticileri beni affetmediler. Ne ırkçılığımız kaldı, ne başka bir şeyimiz kaldı, her türlü hakareti yaptılar. Vay efendim sen Suriyelilere nasıl geri dön dersin."¹³¹

"Ben bunu söylediğim zaman kızıyorlar, vay efendim, Suriyelileri nasıl gönderirsin! Bal gibi göndeririz arkadaşlar. Parası var, yolu var, okulu var, evi var, her şeyi var, Suriyeli gidecek."¹³²

"Ama Suriyeliler de insan, onlara da insanca davranmak lazım, onlara da dememiz lazım kardeşim tamam geldin başımızın üstünde yerin var. Artık yeter, bak burnumuzun dibinde oturuyorsun buyur git kendi ülkeneye git, baban orada, deden orada, atan orada, toprağın orada, vatanın orada, bayrağın orada, oraya git sana her türlü katkıyı yapacağız. Dolayısıyla biz kendi ülkemizde huzur içinde yaşamak istiyoruz, ona da bu fırsatı vereceğiz kendi ülkesinde huzur içinde yaşasın diye."¹³³

"Diyorum ki, biz birlikte hareket edersek hayırlı bir işi gerçekleştirsek emin olun Suriyelileri de kendi ülkelerine göndereceğiz. Kendi ülkelerine gitsinler, orada savaşı durduracağız, savaşı bitireceğiz ve Suriyeli kardeşlerimizi de kendi ülkelerine göndereceğiz."¹³⁴

"Buyurun Suriyeliler konusunda referandum yapsınlar. Niye yapmıyorlar? Suriyeliler Türkiye'de kalsın mı kalmasın mı? Suriyelilere vatandaşlık verelim mi vermeyelim mi? Buyurun gidilsinler referandum yapalım, oylayalım, vatandaşa soralım, işlerine gelmez. Çünkü vatandaş istemiyor."¹³⁵

"Değerli arkadaşlarım, Kilisli diyor ki "Biz Ensar değiliz, biz de mülteci konumundayız çünkü burada Suriyeliler fazla, biz de onların mülteci konumundayız." Ben yine Kilisli kardeşlerime sesleniyorum:

- 128 Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 19 Kasım 2019, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-19-kasim-2019?q=Suriyeliler>
- 129 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep'te Muhtarlar ve STK Toplantısında Konuştu, 5 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>
- 130 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 16 Ekim 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-16-ekim-2018?q=Suriyeliler>
- 131 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 30 Ocak 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/30-ocak-2018-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>
- 132 Kılıçdaroğlu: Suriyelileri Bal Gibi Göndeririz," 31 Mayıs 2018, *Show Ana Haber*, <https://www.youtube.com/watch?v=BgdEbUS9u78>
- 133 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Mersin İl Başkanlığı Yeni Hizmet Binası Açılış Töreninde Konuştu, 14 Mayıs 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-mersin-il-baskanligi-yeni-hizmet-binasi-acilis-torende-konustu-14-mayis-2018?q=burnumuzun%20dibinde>
- 134 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kahramanmaraş Türkoğlu İlçesinde Çiftçilerle Bir Araya Geldi, 6 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kahramanmaras-turkoglu-ilcesinde-ciftcilerle-bir-araya-geldi?q=Suriyeliler>
- 135 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Ntv'de "Kılıçdaroğlu'yla Özel" Programında Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 4 Mayıs 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-ntvde-kilicdarogluyla-ozel-programinda-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>

Hiç meraklanmayın, sorununuzu biliyoruz, nasıl çözüleceğini de biliyoruz.”¹³⁶

“Suriye’de savaş bitecek, Suriye’de kaos bitecek, 1 milyon 700 bin Suriyeliyi güle oynaya kendi ülkelerine göndereceğiz ve benim ülkemde benim insanlarım huzur içinde yaşayacak; iş bulacak, aş bulacak, onun da sözünü veriyoruz biz.”

• “Suriyelilere vatandaşlığa hayır”

Herhangi bir gruba vatandaşlık verilmesine karşı olmak tek başına ayrımcılık değildir. Ancak bunu sığınmacıları ötekileştirici ve siyasette araçsallaştırıcı biçimde yapmak mümkündür. CHP lideri, özellikle anayasa referandumu döneminde Suriyeli sığınmacıları sürekli araçsallaştıran bir dil kullandı.

“Şimdi tutturmuşlar efendim evet çıksın Suriyelilere de vatandaşlık vereceğiz. Kabul ediyor musunuz?”¹³⁷

“Diyorlar ki bu anayasa değişikliğine siz ‘Evet’ verin Suriyelileri de, 4 milyon Suriyeliyi de vatandaşlığa alacağız diyorlar. Evet, bunu da söylüyorlar. Vatandaşlığa alacağız diyorlar.”¹³⁸

“Şimdi diyorlar ki ‘Suriyelilere vatandaşlık hakkı vereceğiz.’ İnsaf ya! İnsaf! Vatandaşlık hakkını niye veriyorsun, hangi gerekçeyle veriyorsun? İstiyorsa sözüm söz, Suriyelilere vatandaşlık verilsin mi, verilmesin mi referanduma gidelim, bu kadar açık, bu kadar net. Hep demiyorlar mı ‘Millet bilir, millet bilir...’ Milletten korkma kardeşim, gel, Suriyeliler için referanduma gidelim. Milletten korkmayacaksınız, korkmayacaksınız, bizim gibi.”¹³⁹

“Şimdi diyorlar ki ‘Evet’ çıkarsa Suriyelilere vatandaşlık vereceğiz, kabul ediyor musunuz? Dedim ki, niye anayasa değişikliğini bekliyorsunuz? Çıkmın deyin ki Suriyelilere vatandaşlık vermeyeceğiz, Suriye’de savaş bitecek bütün Suriyelileri kendi ülkelerine göndereceğiz bu kadar basit. Onları almak ve vatandaşlık vermek istiyorlar, ‘Evet’ oyunun anlamlarından birisi de budur arkadaşlar.”¹⁴⁰

¹³⁶ 10 Mayıs 2016 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 10 Mayıs 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/10-mayis-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

¹³⁷ CHP Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu Bursa’da, “Ziraat Odaları, STK’lar, Mustafakemalpaşa-Karacabey İlçeleri Muhtar Ve Azalar Toplantısı”nda Konuştu, 11 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-bursada-ziraat-odalari-stklar-mustafakemalpaşa-karacabey-ilceleri-muhtar-ve-azalar-toplantisinde-konustu?q=Suriyeliler>

¹³⁸ CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Show Tv, Habertürk, Bloomberg Tv Ortak Yayınında Jülide Ateş’in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu, 10 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-show-tv-haberturk-bloomberg-tv-ortak-yayininda-julide-atesin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>

¹³⁹ 28 Şubat 2017 Tarihli TBMM Grup Konuşması, 28 Şubat 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/28-subat-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=Suriyeliler>

¹⁴⁰ CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep’te Muhtarlar ve STK Toplantısında Konuştu, 5 Nisan 2017, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantisinde-konustu?q=Suriyeliler>

Çözüm Önerilerinin Ortak Noktası

Kemal Kılıçdaroğlu'nun Suriye sorununun çözümüne ilişkin önerileri de Suriyelileri savaşçı olarak kullanmaktan Esad'a teslim etmeye, Cenevre görüşmelerinden Suriye'nin Güneyden Türkiye'nin Kuzeyden PYD'yi ezmesine kadar, birbirine taban tabana zıt biçimler alabiliyor. Ancak her senaryoda ortak olan, Suriyeli sığınmacılar Türkiye'den gidiyor.

"Çözüm": Suriyelileri Esad'a "emanet etmek"

*"Esad ile konuşulması lazım... 'Arkadaş, bu Suriyelileri al' diyelim, 'güvenliğini sağla' diyelim."*¹⁴¹

"Çözüm": Sığınmacıların eline silah verip Suriye'ye göndermek

*"Ya 3,5 milyon Suriyeli yaşıyor bu ülkede. Niye yetiştirmiyorsunuz onları. Eline silah verin, eğitin gönderin, kendi ülkeleri için mücadele etsinler. Niye bunu yapmıyorsunuz?"*¹⁴²

"Çözüm": Dört devletin bir araya gelmesi

*"Ben boşuna mı diyorum ya oturun 4 ülke bir araya gelin 4 ülke, dördümüz de neyi savunuyoruz? Toprak bütünlüğünü. Bir araya gelin bu işi çözün. Türkiye iş dünyası o bölgeyi onarır, gayet güzel şeyler yapar, Suriyelileri biz göndeririz."*¹⁴³

"Çözüm": "Cenevre görüşmelerini barışla sonlandırın"

*"Brüksel'de şunu da söyledim. ... 'Cenevre görüşmelerini barışla sonuçlandırın.' Bu yetmez, Suriye'nin onarımı için elinizi cebinize atmak zorundasınız, evleri yapmak zorundasınız, okulları yapmak zorundasınız, hastaneleri yapmak zorundasınız, parkları yapmak zorundasınız ve Suriyeliler kendi evlerine gidebilmeli, çocukları parklarında oynayabilmeli, çocuklar okula gidebilmeli, bunu yapmalısınız."*¹⁴⁴

"Çözüm": "Suriye ordusu bir taraftan, biz bir taraftan"

*"Şimdi bunu düzeltmemiz lazım. Türkiye'nin tavrını çok açık ve net ortaya koyması lazım. Kardeşim bir, ben Suriye'nin toprak bütünlüğünden yanayım. Esad da bunu istiyor mu? Esad da bunu istiyor. İki, ben de YPG'ye karşıyım, Esad da YPG'ye karşı. O zaman Esad'la bir bağlantı kurmamız gerekiyor. Yani dememiz gerekiyor ki, kardeşim sen YPG'ye karşı mısın? Evet. PKK'ya karşı mısın? Evet. Ben de karşıyım, beraber mücadele edelim. Suriye ordusu bir taraftan girsün, biz bir taraftan girelim, terörü bitirelim orada."*¹⁴⁵

141 "CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Siteler esnafını ziyaret etti" <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-siteler-esnafini-ziyaret-etti?q=Suriyeliler>

142 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Fox Tv'de "İsmail Küçükkaya İle Çalar Saat" Programına Katıldı, 14 Şubat 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-fox-tvde-ismail-kucukkaya-ile-calar-saat-programina-katildi-14-subat-2018?q=Suriyeliler>

143 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu, 16 Ekim 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-16-ekim-2018?q=Suriyeliler>

144 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Cnntürk'te Katıldığı "Tarafsız Bölge" Programında Gazeteci Ahmet Hakan'ın Gündeme İlişkin Sorularını Yanıtladı, 19 Eylül 2016, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-cnnturkte-katildigi-tarafsiz-bolge-programinda-gazeteci-ahmet-hakanin-gundeme-iliskin-sorularini-yanitladi-19-eylul-2016?q=Suriyeliler>

145 CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Fox Tv'de "İsmail Küçükkaya İle Çalar Saat" Programına Katıldı,

AYRIMCI YAKLAŞIM VE NEFRET DİLİNİ TERK ETMEK

C. Genel Değerlendirme ve Siyasa Önerisi

“Nefret, taşımak için fazla ağır bir yükür... Herhangi bir yerdeki adaletsizlik, her yerde adalet için bir tehdittir. Tek bir kader giysisinde birbirimize bağlanmış ve kaçınılmaz bir karşılıklılık ağına hapsolmuş durumdayız. Birini doğrudan etkileyen, dolaylı olarak herkesi etkiler.”

Martin Luther King

“Özgürlük ötekinin özgürlüğüdür” der Rosa Luxemburg. Bu özlü söz, adalet ve demokrasi için de geçerlidir. Ötekine bakış ve ona yönelik muamele, bir siyasi aktörün adalet ve demokrasiyle ilgili konumu hakkında da fikir verir. Etnik, dini, siyasi, kültürel, cinsel veya statüye ilişkin durumu bakımından kırılğan bir grubun bir siyasi parti için “öteki”ni ifade etmesi birçok bakımdan önemli bir göstergedir.

Ahlaki bakımdan bundan daha kötü bir durum, kırılğan grupları, konumuz açısından, dünyanın her tarafında en güç koşullarda yaşama tutunmaya çalışan insanlar olarak sığınmacıları hedef almak, onları gayri insanileştirmek (dehümanize etmek) ve hedef göstermektir. Bu herhangi bir çifte standartlı siyasi tutumdan daha olumsuz bir insanlık durumunu ifade eder.

1. Adalet, Demokrasi ve Sığınmacılar

Sığınmacılara yönelik önyargı ve nefret üretmek, bunu yaygınlaştırmak, herhangi bir kişinin olduğu gibi bir siyasi aktörün de adalet ve demokrasi iddiası konusunda anlamlı bir gösterge oluşturur. Küçük, kırılğan ve dezavantajlı bir grubu hedef almak, onlar hakkında yanlış bir algının yerleştirilmesine yönelik bir söylem oluşturmak, onları araçsallaştırmak ve nefret temelli şiddetin hedefi haline getirecek bir dil kullanmak, o siyasi partinin adalet ve demokrasi söyleminin somut pratikte sahiden geçerli olup olmadığının da turnusol testini ifade eder.

CHP liderinin, verilmediğini bildiği veya verilmediğini iddia ettiği paranın hesabını sorması, ister bu noktadan muhalefet etmenin siyasi getirisinin fark edilmesinden dolayı tercih edilmiş bir politikayı ifade ediyor olsun, isterse de başka bir açıklaması olsun, siyasi etik açısından bunun sonuçları sadece sığınmacılarla ilgili haksız bir algıyı yaygınlaştırarak onları ayrımcı önyargı ve şiddetin hedefi haline getirmeye hizmet etmesinden kaynaklanmıyor. Gerçeklik ile siyaset arasına koyulan bu bilinçli mesafe, aynı zamanda bu partinin başka konularda da ne tür bir etik kodu izleyeceği hakkında da fikir vermesinden kaynaklanıyor.¹⁴⁶

14 Şubat 2018, <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-fox-tvde-ismail-kucukkaya-ile-calar-saat-programina-katildi-14-subat-2018?q=Suriyeliler>

146 İYİ Parti üzerinden muhalefetin Suriyeli sığınmacılara yönelik yaklaşımını eleştiren Gülçin Avşar, “Bugün bir sebeple etik değerleri umursamadığınız görülüyorsa iktidara yönelik eleştirilerinizdeki etik/hukuk dışı

Ancak sığınmacılar için adalet istememekten daha kötüsü adaletsizlik istemektir; bir siyasi gündem olarak belirleyip, bunu talep etmektir. Onlarla ilgili dezenformasyon, nefret ifadeleriyle örülü bir dili yaygınlaştırmak ve onlar için can acıtıcı siyasa önerilerinde bulunmaktır. CHP'nin sığınmacılarla ilgili yaklaşımı, göçün başladığı yıllardan itibaren, tam da böyle bir olumsuzluğu ifade edegelmiştir.

Sığınmacıları şeytanlaştıran zehirli propagandaya son verilmesi, esas olarak muhalefetin sorumluluğunu ifade ediyor. Çünkü bu propaganda esas olarak da en büyük iki muhalefet partileri olan CHP ve İYİ Parti'den geliyor ve içinde bulunduğumuz aşamada artık nefret temelli cinayetler işleyenler var. Suriyelileri hedef gösteren zehirli dil ve pratikler, Batıdaki ırkçı, yabancı düşmanı ve neo-nazi partilerinkiyle kıyaslanabilecek ölçüde, kötülüğün alenileşmesini ifade ediyor.

Son olarak, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki varlığının 10. yılında CHP'nin izlediği politikanın bu açıdan sorgulanması ve bunun yerine sığınmacılarla ilgili insani bir politikanın tercih edilmesi, sadece sığınmacıların hakları bakımından değil, ülkede barış açısından da ciddi bir sorunu ifade ediyor. Bu bağlamda sığınmacı politikasının sığınmacıları aşan çok boyutlu bir etkisi ve gösterdikleri var.

Bu rapor CHP'nin Suriyeli sığınmacıları hedef almasının arkaplanını açıklama amaçlı fikir ve yargıları bilinçli olarak kapsam dışı bırakıyor. CHP'nin Suriyelilerle ilgili politikasını Kemalist ideolojinin beraberinde getirdiği Arap düşmanlığıyla, İslamofobik önyargıyla veya Alevi mezhepçiliğiyle açıklayan yaklaşımları tartışmıyor. Ancak bunlar yaygın biçimde sosyal medyada ve toplumda konuşuluyor ve dolayısıyla CHP'nin bu politikasının sebebi ne olursa olsun, bu üç fay hattıyla ilgili muhtemelen önemli etkileri ve sonuçları oluyor. Eğer CHP kendi seçmen tabanından fazlasına hitap etme ihtiyacı duyuyorsa, Suriyeli sığınmacılarla ilgili perspektif ve dilin güven tesisi bakımından söz konusu sonuçları üzerine çalışma yapmayı gündemine almalı.

2. Yeni ve İnsani Bir Söylem için Çıkış Yolu

CHP'nin daha önce hazırladığı raporlardaki bazı olumlu ifadelerle, sığınmacılarla ilgili insani bir perspektife sahip olup bunu parti içinde zaman zaman dile getirenlerin varlığı, yeni ve daha insani bir söylem için bir temel oluşturabilir.

Ancak insan haklarına saygı ve demokratlık iddiasındaki bir siyasi parti için kuşkusuz bundan fazlası gerekiyor. Çözüm veya çıkış yolu nereden geçiyor? Eğer bunu tercih edecek olursa CHP'nin yapması gerekenler neler olabilir?

Atılabilecek adımlara ilişkin önerileri dört başlık altında toplamak mümkün. Bunlar, sorunun daha fazla ağırlaşmamasına yardımcı olacağı gibi CHP'nin toplumun geri kalanı nezdindeki algısını da olumlu yönde etkileyecektir.

Bu bağlamda bu dört öneriyi şöyle somutlaştırabiliriz:

CHP'nin sığınmacıları hedef alan ayrımcı dili terk etmesi: CHP'nin sığın-

---

davranışların sizin yönetiminizde de gerçekleşebileceği kolaylıkla varsayılabilir" diyor. Ve ekliyor: "Bugün gözünü Suriyelilerin lokmasına diken ve ekonomik krizi onların varlığına bağlayan bir muhalefet; tüm gerçekleri bilmesine rağmen bu yalanı sürdürüyorsa, sürdüremeyeceği herhangi bir yalan olduğuna halkı ikna etmekte zorlanabilir." Gülçin Aşar, "Siyasetin 'İYİ'si ve 'Kötü'sü," *Serbestiyet*, 14 Nisan 2021, <https://serbestiyet.com/yazarlar/siyasetin-iyisi-ve-kotusu-56680/>

macılara yönelik ayrımcı dil ve uygulamalarla, devletten sığınmacıların insan haklarını ihlal edici yasal düzenleme ve uygulama talep etmesi anlamına gelen siyasa önerilerinden vazgeçmesi ilk adım olur. Eğer böyle bir perspektif değişimi olacaksa, muhtemelen açık bir yüzleşme ve özürle olmayacaktır. Ancak yeni ve insani bir perspektif net biçimde ilan edilecek olursa, CHP’de bu yönde bir perspektif değişimi olduğu kısa sürede algılanabilir.

Kendi tabanına ve topluma yaydığı olumsuz algı ve nefreti giderici kapsamlı bir program uygulaması: Bunu izleyen aşama, 10 yıllık bir dezenformasyonun parti örgütünde, tabanında ve toplumda yıllar içinde ortaya çıkardığı önyargı ve ayrımcı tutumlarla mücadele amaçlı bir dizi program uygulamak olabilir. Buna “telafi edici adalet” de denebilir. Bugün sığınmacılarla ilgili yanlış bilgi ve yargıların yaygınlık düzeyindeki payı göz önüne alındığında, bu konuda CHP’ye çok daha fazla sorumluluk düştüğü açıktır.

Sığınmacılarla ilgili yeni ve insani bir anlatı oluşturması: Yıllar boyunca sığınmacılar dehumanize edildi ve “ülkesini bırakıp kaçan, kamu kaynaklarını sömüren, keyfine düşkün, nargile için sahillerde kadınları dikizleyen ve bela” gibi yaftalarla insanlıkdışılaştırılmış bir “Suriyeliler” sterotipi oluşturuldu. Bunun yerine onları geçmişten günümüze yolu Anadolu’ya düşen diğer muhacirler gibi aileleri için güvenli liman arayan insanlar olarak resmeden yeni bir anlatıyı inşa etmesi ve insani olanın altını çizmesi mümkün ve iyileşme sağlayıcı olacaktır.

Yeni Bir Anlatı Oluşturmak

Kemal Kılıçdaroğlu’nun 15 Temmuz 2016’da yaptığı grup konuşması, eğer parti bu konudaki tutumunu değiştirmeye karar verecek olursa, yeni bir anlatı oluşturmak için bir başlangıç zeminini ifade edebilir.

Konuşmanın ilgili bölümü şöyle:

“Ama yine bütün vatandaşlarıma samimi olarak seslenmek istiyorum. Bir işin sorumlusu, o işi yönetenlerdir arkadaşlar. Ve yine bir konuya daha kısaca değineyim. Suriyelilere kızıyoruz, bütün vatandaşlarıma sesleniyorum, Suriyelilere niye kızılıyorsunuz? Onlar savaştan kaçtılar. Çoluk çocuk bütün servetlerini bıraktılar, evlerini, bahçelerini, dedelerinin, babalarının mezarlarını bırakarak kaçtılar. Anılarını bırakarak kaçtılar, sığındılar Türkiye’ye. Eğer kızacaksın Suriyelilere değil, Suriye’yi Türkiye’nin başına musallat edenlere kızacaksın. O politikayı güdenlere kızacaksın. Yani yanlış adrese gidiyorsun. Seni yanlış adrese sürüklüyorlar. O adresten de özenle kaçınacaksın.”

Burada farklı olan, diğer konuşmalarda “Suriyelileri Türkiye’nin başına musallat eden” ifadesi yerine, daha makul olarak “Suriye’yi Türkiye’nin başına musallat eden”in kullanılmış olması. Suriye ve Suriyeliler ile siyaset ve sığınmacılar ayrımı mevcut ve “kaçtılar” gibi pejoratif bir ifadeye rağmen çok daha kabul edilebilir bir perspektifi ifade ediyor.

Sığınmacıları ülkelerini terk etme durumunda bırakan dehşete, bu kapsamda Esad rejimine ve onun katliamlarına suskunluğunu sürdürmesine ve Türkiye’nin ya da Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın çok net ve sert biçimde suçlanmasına benzer ifadelerin bu dehşeti yaratan Esat’tan esirgenmesine ilişkin siyasi dil haksız ve analiz isabetsiz olabilir. Ancak sığınmacıları doğrudan hedef tahtasına koymaması bakımından, bu yaklaşımın adil veya gerçekliği açıklama düzeyini tartışmaksızın belirtecek olursak, bu da daha kabul edilebilir bir söylemi ifade ediyor.

Hiç kuşkusuz yeni, makul ve insani bir anlatı oluşturmak için bundan fazlasına ihtiyaç olduğunu gözardı etmeden...

Sığınmacılarla ilgili olumlu yasal düzenlemeler önermesi veya bu yön-

deki mevzuat değişikliklerine destek vermesi: Sığınmacılarla ilgili üretilen önyargının düzeyi, onlarla ilgili pozitif hukuki düzenlemeleri güçleştiriyor. Hatta bu konuda yıllar içinde üretilen önyargının oluşturduğu tepkiler, hükümetin atabileceği hak temelli adımları engellerken, sığınmacılara yönelik kısıtlayıcı düzenlemelere de kaynaklık ediyor. Oysa 4 milyona yakın insanın çalışma hakkı ve yolculuk (seyahat özgürlüğü) gibi bazı temel haklarının garanti altına alınması, artık bu konunun siyasi bir kavga alanı olmaktan çıkarılmasını gerektiriyor. Burada hiç kuşkusuz asıl sorumluluk hükümet olana düşüyor; ancak bu konuda ona karşı yıllarca değer bağımsız bir muhalefet sergileyen bir siyasi parti söz konusu olduğunda, ona düşen de daha azını ifade etmiyor.

Suriyeli sığınmacıların sorunları er veya geç çözülecek. Hayatın doğal akışı içinde, Hrant Dink'in dediği gibi "su, çatlağını bulacak." Tıpkı öteki muhacirlerin yaşadığı gibi, önyargılar zaman içinde yerini kabule bırakacak.

Ama bu süreç hatırlanacak; tarihe düşülen ve kimlerin iyi ve kötüye ilişkin olarak nerde durduğunu gösteren notlarla.

Bu öykünün başladığı ve devam ettiği şekilde sonlanmaması hala mümkün. Dolayısıyla bu konuda tarihe düşülecek olan notun değişmesi de; çünkü ileride düşülecek olan o notun şu an içindeyiz ve onu birlikte yapıyoruz.